

**0-18 YAŞ AİLE EĞİTİMİ VEREN
REHBER ÖĞRETMENLERİN KARŞILAŞTIKLARI
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

(Ankara İl Örneği)

Sedat ABDULHAKİMOĞULLARI

Yüksek Lisans Tezi

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı

2018

(Her hakkı saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

**0-18 YAŞ AİLE EĞİTİMİ VEREN REHBER ÖĞRETMENLERİN
KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ (Ankara İl Örneği)**
(The Problems Encountered by The Guidance Teachers Providing Family Training of 0-18
Age and Recommendations for Solution (Ankara Province Example))

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sedat ABDULHAKİMOĞULLARI

Danışman: Prof. Dr. Osman SAMANCI

Erzurum
Nisan, 2018

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Sedat Abdulhakimoğulları tarafından hazırlanan “0-18 Yaş Aile Eğitimi Veren Rehber Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Ankara İl Örneği)” başlıklı çalışması 09/04 /2018 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Sınıf Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Lütfü İLGAR

İstanbul Üniversitesi

Danışman: Prof. Dr. Osman SAMANCI

Atatürk Üniversitesi

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Ömer YILAR

Atatürk Üniversitesi

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

02 Mayıs 2018

Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans/Doktora Tezi olarak sunduğum “0-18 Yaş Aile Eğitimi Veren Rehber Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Ankara İl Örneği)” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim 1 (bir) yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

09/04/2018

Sedat ABDULHAKİMOĞULLARI

TEŞEKKÜR

Toplumumuzun temel yapı taşı olan ailelerin eğitiminin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Bilinçli aileler, yarınlarımıza umutla bakmamızı sağlayacak olan çocuklarımızın yetişmesinde önemli role sahiptir. Bu kapsamda aile eğitimi; her ayrıntısı ve her noktasıyla azami derecede önem arz etmektedir. Bu öneme istinaden hazırlamış olduğum tezimin, toplumumuzun yararına olacağını ümit ediyorum; araştırmacılara bir nebze de olsa katkıda bulunabilirsem muvaffak olacağıma inanıyorum.

Eğitimim süresince yanımda olan, bana varlığıyla destek veren kıymetli eşime ve çocuklarıma; Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü kapsamında aile ve toplum hizmetlerine dayalı süreci birlikte yürüttüğüm çalışma arkadaşlarıma; aile programları ve eğitim uygulamaları kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünde görev yapan mesai arkadaşlarıma ve sürecin başından itibaren bilgi, tecrübe, deneyim ve arkadaşlığı ile yanımda olan ve desteğini esirgemeyen değerli hocam sayın Prof. Dr. Osman SAMANCI'ya şükranlarımı sunarım.

Sedat ABDULHAKİMOĞULLARI

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

0-18 YAŞ AİLE EĞİTİMİ VEREN REHBER ÖĞRETMENLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ (Ankara İl Örneği)

Sedat ABDULHAKİMOĞULLARI

Nisan 2018, 83 sayfa

Amaç: Bu araştırma ile 0-18 yaş aile eğitimi veren rehber öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların belirlenmesi ve bu sorunları etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılı, Ankara ili, Çankaya, Keçiören ve Yenimahalle ilçelerinde 0-18 Yaş Aile Eğitimi eğiticisi olan 30 rehber öğretmen oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen, “Katılımcı Profili” ve “Araştırma Soruları”nın yer aldığı yarı yapılandırılmış “Eğitici Görüşme Formu” kullanılmıştır. Veri toplamak için Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alındıktan sonra okullarda uygulama yapılmıştır. Veri toplama araçlarından elde edilen cevaplar, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz ve içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Elde edilen verilere göre aile eğitimi konusunda yaşanan problemlerin üç ana başlıktan oluştuğu tespit edilmiştir. Bu başlıklar; kurs açılmasında yaşanan problemler, kursiyerden kaynaklı problemler ve programdan kaynaklı problemlerdir.

Sonuç: Kurs açılmasında yaşanan problemlerin; katılımcıdan, kurs ortamından, yöneticilerin tavrından, tanıtım yetersizliğinden, kursun zamanından ve resmî işlemlerden kaynaklığı tespit edilmiştir. Kursiyerden kaynaklı sıkıntıların; kursiyerlerin bireysel problemleri, aktif katılımı ilgili yaşanan sıkıntılar ve kursta yaşanan iletişim problemleri etrafında şekillendiği görülmektedir. Programdan kaynaklanan problemlerin ise; programın uygulanmasından, anlatımda zorlanılan konulardan ve kurs esnasında yaşanan donanım sıkıntılarından oluştuğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Aile Eğitimi, Aile Eğitimi Programı, Rehber Öğretmen

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

THE PROBLEMS ENCOUNTERED BY THE GUIDANCE TEACHERS PROVIDING FAMILY TRAINING OF 0-18 AGE AND RECOMMENDATIONS FOR SOLUTION (Ankara Province Example)

Sedat ABDULHAKİMOĞULLARI

Nisan 2018, 83 pages

Purpose: With this research, it was aimed to determine the problems encountered by the guidance teachers providing family training between 0-18 age and to examine the factors affecting these problems.

Method: Qualitative research method was used in this study. The working group constitutes 30 guidance teachers who are trainer of 0-18 age family training program in Çankaya, Keçiören and Yenimahalle districts of Ankara, within the academic year of 2016-2017. As data collection tool, semi-structured "Trainer Interview Form" including "Participant Profile" and "Research Questions" developed by researcher has been used. The implementation was launched after getting permission from Ankara Provincial Directorate of National Education for data collection. The answers obtained from the data collection tools were analysed using descriptive analysis and content analysis from qualitative research methods.

Findings: According to the obtained results, it is determined that the problems encountered in family training are composed of three main titles. These titles are; problems arising in opening the course, problems originating from the trainees and problems originating from the program.

Results: It has been identified that the problems experienced during the course opening arise from the participants, from the course environment, from the attitude of the administrators, from the lack of publicity, from the timing of the course and from the official transactions. It has been found out that problems caused by the learner result from individual problems of learner, problems about active participation, and communication problems experienced during the course. Problems related with the program arise from the implementation of the program, instructional challenges and the problems due to shortage of equipment experienced during the course.

Keywords: Family Training, Family Training Program, Guidance Teacher

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
TABLolar DİZİNİ.....	viii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Araştırmanın Amacı	4
Araştırmanın Önemi ve Problem Durumu.....	5
Sınırlılıklar.....	5
Varsayımlar	6
Terimlerin ve Kısaltmaların Tanımlanması.....	6
İKİNCİ BÖLÜM	7
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar.....	7
Aile Eğitimi ile İlgili Kuramsal Çerçeve.....	7
Eğitimin tanımı ve önemi.....	7
Ailenin tanımı ve önemi.....	7
Ailenin eğitim işlevi.....	8
Aile eğitimi.	11
Aile Eğitimi ile İlgili Yapılan Çalışmalar.....	25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	35
Yöntem	35
Araştırma Modeli.....	35
Çalışma Grubu.....	35
Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması.....	37
Eğitici görüşme formu.....	37
Veri Analizi	38

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	40
Bulgular ve Yorum	40
“0-18 Yaş Aile Eğitimi” Kursu Açma Konusunda Yaşanılan Sorunlar	40
Kursiyerlerle İlgili Sorunlar.....	47
Kurs Programı ile İlgili Sorunlar	52
BEŞİNCİ BÖLÜM	56
Sonuç, Tartışma ve Öneriler	56
Sonuç ve Tartışma	56
Öneriler	62
KAYNAKÇA	65
EKLER	71
EK-1. Eğitici Görüşme Formu	71
Ek-2. Araştırma İzin Belgesi.....	72
ÖZGEÇMİŞ	73

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. 1993-2010 Yılları Arası Uygulanan Aile Eğitimi Programları.....	14
Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş, Kıdem, Medeni Durum, Eğitim Düzeyi, Çalıştıkları İlçelere Göre Dağılımları.....	36
Tablo 3. Kurs Açma Konusunda Yaşanılan Sorunlar	40
Tablo 4. Kursiyerlerle İlgili Sorunlar	47
Tablo 5. Kurs Programı İle İlgili Sorunlar	52

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Günümüz dünyası bilgi çağı olduğu için bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme becerileri birey ve geleceği açısından son derece önem taşımaktadır. Elde edilen bilgileri amacına göre kullanmak, ondan faydalanmak ve gerekli bilgiyi diğerlerinden ayırt etmek bireyi bir adım daha öteye taşıyacaktır. Bu noktada bilgiye ulaşmak ve onu amaca hizmet edecek biçimde kullanabilmek için gerekli becerilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu da ancak eğitim ile mümkün olabilir.

Eğitim; bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci olarak tanımlanır (Ertürk, 1997). Fidan (1993) eğitimi, en genel anlamıyla insanları belli amaçlara göre yetiştirme süreci olarak tanımlamıştır. Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi eğitim insan hayatı için önemli bir unsurdur.

Aile; nüfusun yenilenmesi, mili kültürün ve değerlerin aktarılması, çocukların sosyalleşmesi, ekonomik, biyolojik ve psikolojik yönden doyum sağlanması işlevlerini yerine getiren toplumsal bir kurum olarak tanımlanır (Elmacıoğlu, 1998). Toplumun temelini oluşturan aileler ülkenin geleceği için fırsat olarak görülmektedir. Bilinçli ailelerin yetiştirecekleri çocuklar özgüvenli, kendilerinden emin, ne istediğini bilen, potansiyellerini ortaya koyan, bağımsız, kendine ve çevresine faydalı bireyler olacaklardır. Eğitimli aileler çocuklarına, kendilerine ve topluma büyük katkılar sağlayacaktır.

Çocuk yetiştirmede eğitimli olmanın önemi göz ardı edilemez. Çocuk eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan anne babalar, çocuklarını anne babalarından gördükleri gibi ya da deneme yanılma yöntemiyle eğitmeye çalışırlar (Samancı, 2016).

Çocuklar ailede ilk eğitimlerini alırlar, ilk sosyal ilişkilerini kurarlar ve kültürüne ait davranışları öğrenirler. Aile ilk andan itibaren çocuğun hayatını şekillendirme gücüne sahip olması itibarıyla en önemli ve etkili kurumdur (Özbey, 2010). Çocuğun sağlıklı olarak gelişebilmesi için, ihtiyaçlarının anne ve babasının sevgisi ve ilgisiyle karşılanması gerekir. Çocuk eğitiminde öyle bir denge ayarlanmalı ki çocuk hem her an aileyi yanında hissetmeli, hem de kendini özgür hissetmelidir (Yavuzer, 2001). Çocukların eğitiminde anne ve babanın aynı oranda katılımı çocukların sağlıklı gelişimi açısından oldukça önemlidir (Samancı, 2016).

Çocuk büyüdükçe sosyal bir varlık olduğunun bilincine varırken aynı zamanda davranışlarını taklit edebileceği bir modele gereksinme duyar (Aksoy, 2005). Çocuklar aile ortamında bulunan ebeveynlerinin davranışlarından etkilenecek onları davranışlarını gözlem yoluyla öğrenerek taklit etmekte ve onları model almaktadır (Demirkaynak, Aktaş ve Hasipek, 2006). Ailelerin çocukları ve diğerleri ile olan iletişimi bu yüzden çok önemlidir.

Çocuklar yakın çevrelerinde algıladıkları her şeye tepki verirler. Çevrelerinden topladıkları verilerden nasıl davranacaklarına dair sonuçlar çıkarırlar. Bu nedenle ailelerin söylediklerinden çok yaptıklarından etkilenirler. Aileler kendi davranışlarını değiştirdiklerinde çocuklarının da davranışları değişecektir. Çocukluk döneminde öğrenme isteği daha aktif olduğundan aileler çocuğun çevresini doğal öğrenme ortamına göre düzenlemelidirler (Samancı, 2016).

Çocuk bilme, öğrenme ve keşfetme ihtiyaçlarını en yakınlarında bulunan aileye başvurarak gidermek isteyecektir. Bu nedenle en başta anne ve babalar olmak üzere ailede bulunan bütün bireyler, çocukların ilk ve daimi öğretmenleri olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, 2012). Aileden edinilen temel bilgiler çocukların gelecekteki başarısını belirlemektedir (Tezel Şahin ve Özyürek, 2010).

Aile çocuğun hayatında oldukça önemli rol oynadığı için; çocuğu yönlendirmeli, ona yol göstermeli ve onunla olumlu ilişkiler kurmalıdır. Sağlıklı düşünebilen, araştıran ve sorumluluk sahibi kişilerin yetişmesinde ebeveynlerin çocukla kurduğu iletişim şekli belirleyici olmaktadır. Bu yüzden çocuğun ruhen sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için ebeveynlerin aile içindeki tutarlı davranışlar göstermesi gerekmektedir (Çağdaş, 2002).

Çocuk doğduğu andan itibaren öğrenme süreci başlar ve bu dönemi genellikle ailenin yanında geçirir. Bu nedenle ebeveynler çocukların büyüme ve gelişiminde çok önemli bir role sahiptirler. Anne babalar çocuğun zihinsel, duygusal, psikomotor, sosyal, dil gelişimlerini destekleyen en önemli kişilerdir (Ersoy ve Tezel Şahin, 1999).

Aile eğitimi, anne babaların çocuklarını sağlıklı bir biçimde yetiştirmelerini sağlamak amacıyla geliştirilmiş etkinliklerin tümü olarak tanımlanabilir (Üstünoğlu, 1991). Aile eğitiminin içeriğinde; eşler arasındaki ilişkiler ve etkileşim, sağlıklı aile yaşamı, cinsel eğitim, bireysel gelişim, aile planlaması, parçalanmış ailelere yönelik programlar gibi çeşitli konuların yanında çocuk bakımı, aile-çocuk etkileşimi, çocuk eğitimi ve gelişimi, aile katılımı gibi konular da bulunmaktadır (Hamancı, 2005).

Ailenin içinde yer almadığı eğitim programlarının istenen amaca ulaşmada yetersiz kaldığı bilinmektedir. Bu nedenle son zamanlarda aile eğitimine verilen önem gittikçe artmaktadır (Aksoy, Temel ve Baykan, 1995).

Anne ve babalar çocuğun bulunduğu durumu en iyi bilen kişilerdir. Bir başka deyişle çocuğun potansiyellerinin en fazla farkında olan kişilerdir. Ancak ailelerdeki bu farkındalık alacakları eğitimle birlikte çocuklarının eğitimlerinde daha önemli bir rol oynamasını sağlayacaktır.

Aileler çocuklarını en iyi tanıyan kişiler olduğu için çocuklarının daha başarılı ve mutlu olmalarını sağlamak için onları ilgi ve yeteneklerine göre yönlendirme yaparken aktif rol almaları gerekmektedir (Samancı, 2016). Yönlendirmenin daha sağlıklı olabilmesi için ailelerin bu konularda yeterli bilgiye sahip olmaları gerekmektedir.

Aile eğitiminin ilk amacı; gün içinde çocukların davranışlarını yönlendirme, çocukların gelişimsel becerilerini destekleme, çocukların yoğun ve sosyal etkileşimlerinde anne babaların becerilerini artırmaktır. Dolaylı olan amacı ise ebeveynler olarak çocuklarının gelişimlerini etkilemek ve onların sosyoekonomik ve psikolojik yönden mutlu olmalarını sağlamak, elde ettikleri bilgilerle çocuklarını yetiştirmelerini desteklemektir (Mahoney vd., 1999).

Myers (1996)'e göre ise aile eğitiminde temel amaç; anne ve babaların özgüvenlerini artırmak ve çocuklarının fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimini sağlamak için kendi yeteneklerini geliştirerek onları bilgi ve becerilerle donatmaktır. Bu amaçlarla hazırlanan anne baba eğitimleri bulunan hizmetlerin daha etkili kullanımına yol açacak cesaretlendirme ve bilgiyi sağlayacaktır.

Aile eğitim programları hem çocukların hem de ailelerin programdan önemli kazanımlar elde ettiğini ortaya koymuştur. Programa katılan annelerin, katılmayan annelere göre benlik saygılarının daha yüksek olduğu, yaşamları üzerindeki kontrollerinin arttığı ve bu etkilerin on yıl sonra da devam ettiği bulunmuştur (Temel, 2003). Aynı zamanda da anne babaların çocukları ile olan olumlu iletişimleri çocukların özgüvenlerini geliştirmeleri açısından da önemlidir (Samancı, 2016).

Millî Eğitim Bakanlığı, aile eğitimine önem vererek şimdiki adı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü olan genel müdürlük bünyesinde 1993 yılından 2010 yılına kadar çeşitli işbirlikleri ile 0-6 yaş aralığında çocuğu bulunan ailelere yönelik farklı ebeveyn eğitim programları uygulanmıştır. 2008-2010 yılları arasında yapılan değerlendirmeler sonucu program geliştirme çalışmaları yapılarak toplumsal gelişmeyi ve refahı güçlendirmek amacı

ile toplumun tüm kesimlerinin ihtiyaçları dikkate alınarak yetişkin eğitimi odaklı, interaktif, hak temelli, okuma yazma bilmeyen anne babaların da katılabileceği unsurlar gözetilerek, evrensel değerlerle birlikte milli kültür değerlerimizi de kapsayacak şekilde Aile Eğitim Programı (0-18 yaş) geliştirilmiş ve 2010 yılında uygulamaya konmuştur (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013; Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2014; Aile Eğitimi, 2015).

Aile eğitimi programını sahada uygulayacak olan rehber öğretmenlerin uygulama sırasında birçok sorunla karşılaşabilecekleri düşünülmektedir. Bu sorunların belirlenmesi eğitim programının daha etkili ve verimli olması açısından önemli olacağı değerlendirilmektedir. Rehber öğretmenler; ailenin katılımı, devamsızlık, eğitim sırasında derse aktif katılım, derse karşı yapılması muhtemel provokasyonlar, kursiyerlerle yaşanan iletişimsizlik, ailelerin seviyelerine inememe, donanımsal eksiklikler, kültürel farklılıklar gibi sorunlarla karşılaşabilirler.

Sorunların en aza indirilmesi ya da ortadan kaldırılması için öncelikle sorunun belirlenmesi gerekmektedir. Sorunların belirlenmesi ailelere, çocuklara ve eğitim veren rehber öğretmenlere fayda sağlaması açısından çok önemlidir. Sorunlar belirlenip çözüldüğünde rehber öğretmenler daha etkili olabilirler, aileler ve çocuklar da bu eğitimden çok daha fazla yararlanabilirler. Aile eğitimlerindeki temel hedeflerinden biri de daha çok aile ve çocuğa ulaşabilmektir. Sorunların belirlenmesi süreciyle birlikte bu hedefe de daha kolay ulaşılabilir.

Bu araştırmanın amacı; 0-18 yaş aile eğitimi veren rehber öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların belirlenmesi ve bu sorunları etkileyen faktörlerin incelenmesidir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile Ankara ili halk eğitimi merkezlerinde 0-18 yaş aile eğitimi veren rehber öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların belirlenmesi ve bu sorunları etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Kurs açma / kursiyer bulma konusunda yaşanan sorunlar nelerdir?
2. Kursiyerlerin derse aktif katılımı ile ilgili yaşanan sorunlar nelerdir?
3. Kursiyerlerin eğitim süreci ile ilgili şikâyetleri nelerdir?
4. Kursiyerlerle yaşanan iletişim problemleri nelerdir?
5. Eğitim programının aksayan yönleri nelerdir?
6. Anlatılmakta zorluk yaşanan konu / konular nelerdir?
7. Donanım ve ekipman ile ilgili sorunlar nelerdir?

Araştırmanın Önemi ve Problem Durumu

Aile eğitimi, sistematik ve kavramsal temelli bir süreçtir. Bu eğitiminin amacı ise; ebeveynleri anne babalığın farklı rolleriyle ilgili bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve beceri sahibi yapmaktır (Cavkaytar, 1998).

Aile eğitim programları, ebeveynlerin anne babalık becerilerini ve bilgilerini geliştirme, çocuk gelişimi ve ailelerin yaşamış olduğu sorunlarla pozitif bir şekilde başa çıkabilmeyle ilgili öğrenme deneyimlerini geliştirmeye odaklanmış programlardır (Bogensneider ve Johnson, 2004).

Alanyazın taraması yapıldığında yapılan çalışmaların daha çok özel eğitim gerektiren bireylerin ailelerine ve okul öncesi çocuğa sahip ailelere yönelik olduğu görülmüştür. Bu çalışmalarda aile eğitimlerinin etkililiği ve bazı kavramlarla ilişkisi incelenmiştir. Ancak yapılan taramada uygulayıcıların bakış açısından sorunları ve çözüm önerilerini ele almadığı saptanmıştır. Bu çalışma ise sahada uygulaması devam eden 0-18 yaş aile eğitimi yapmakta olan rehberlik öğretmenlerinin yaşadıkları sorunları ve çözüm önerilerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu araştırma ile birlikte var olan sorunların tespit edilmesi bundan sonraki araştırmalara ışık tutacaktır. Böylece bu sorunların en aza indirilmesi ya da ortadan kaldırılması mümkün olabilecektir. Diğer bir katkı ise sorunlar ortadan kaldırıldığında rehber öğretmenler daha uygun koşullarda çalışabilecek, daha fazla aileye ve çocuğa ulaşılması mümkün olabilecektir. Millî Eğitim Bakanlığı açısından ise aile eğitimi programı uygulayıcılarının karşılaştığı sorunların tespit edilmesi, programın aksayan yönlerinin iyileştirilmesine ışık tutacaktır.

Bu araştırma tamamlandığında, Ankara ilinde;

- Araştırmanın örneklemini temsil eden Ankara ilinde aile eğitimi veren rehber öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar tespit edilmiş olacak,
- Ortaya çıkan sorunların çözümleri için bir adım atılmış olacak,
- Aile eğitimleri ile ilgili yaşanan sorunları çözebilmek için bilimsel bir kaynak sunulmuş olacaktır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 0-18 Yaş Aile Eğitimi Programını uygulayan rehber öğretmenlerin sorulara verdikleri cevaplarla,
2. Ankara ili Çankaya, Keçiören ve Yenimahalle ilçeleriyle,

3. Çalışma grubundaki öğretmen görüşleriyle,
4. Eğitici görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplarla,
5. 2016-2017 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.

Varsayımlar

1. Araştırmada veri toplamak amacıyla hazırlanan eğitici görüşme formunun araştırmanın amacına uygun olduğu varsayılmıştır.
2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin program hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları varsayılmıştır.
3. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, veri toplama aracı olan eğitici görüşme formunu içten ve objektif olarak cevapladıkları varsayılmıştır.
4. Çalışma grubunun geneli temsil ettiği varsayılmıştır.
5. Hazırlanan eğitici görüşme formunun, çalışmada belirlenen alt problemlere cevap verecek düzeyde ve objektif olduğu varsayılmıştır.
6. İlgili alanyazın taraması sonucu elde edilen bilgilerin yeterli olduğu varsayılmıştır.

Terimlerin ve Kısaltmaların Tanımlanması

Aile Eğitimi: Tüm eğitim kademelerinde bireyin eğitimine katkı sağlamak amacıyla aileye verilecek her türlü rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini içeren bir eğitim (Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2006)).

Rehber Öğretmen: Eğitim kurumlarındaki rehberlik servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde rehberlik hizmetlerini yürüten personeli (Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği (2017)).

HBOGM: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü

ÇEM: Çocuk Etkinlik Materyali

AEP: Aile Eğitimi Programı

AÇEV: Anne Çocuk Eğitim Vakfı

Ç1: Çankaya ilçesinde görev yapıp anketimize katılan rehber öğretmen

K1: Keçiören ilçesinde görev yapıp anketimize katılan rehber öğretmen

Y1: Yenimahalle ilçesinde görev yapıp anketimize katılan rehber öğretmen

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Aile Eğitimi ile İlgili Kuramsal Çerçeve

Eğitimin tanımı ve önemi.

Ertürk (1997) eğitimi; “Bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla planlı ve kasıtlı olarak istendik değişiklikler meydana getirme süreci” olarak tanımlarken, Senemoğlu (2005) “İnsanları belli amaçlara göre yetiştirme süreci” olarak tanımlamaktadır. Söz konusu süreçten geçen insanların kişiliği farklılaşır. Farklılaşma eğitim sürecinde kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla gerçekleşir. Tomar (2007) eğitimin, ekonomik hayatı, toplum yapısını, kültürü ve pek çok değişkeni etkileyebilen bir sistem olduğunu belirtmektedir.

Eğitimin temel amacı ise toplumdaki bireyleri yetiştirmek ve onları topluma yararlı bireyler haline getirmektir (Fidan ve Erden, 1994). Eğitim, insan hayatına yön vermesi ve şekillendirmesi açısından önemlidir.

Ailenin tanımı ve önemi.

Türk Dil Kurumu (TDK) aileyi; “Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik” olarak tanımlamaktadır.

Aile; nüfusun yenilenmesi, milli kültürün ve değerlerin aktarılması, çocukların sosyalleşmesi, ekonomik, biyolojik ve psikolojik yönden doyum sağlanması işlevlerini yerine getiren toplumsal bir kurum olarak tanımlanır (Elmacıoğlu, 1998).

Doğan (2004)’a göre aile; “Biyolojik ilişkiler sonucu, insan neslinin devamlılığını sağlayan ve toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, biyolojik, ekonomik, kültürel, toplumsal ve hukuksal yönlere sahip toplumsal bir kurumdur.”

Aile; çocuğun korunma, beslenme, sevgi, sağlık, güven, eğitim ve toplumsallaşma gibi ana ihtiyaçları karşılayan en hayati kurumdur (Şahin ve Karaaslan 2006).

Toplumun bir parçası olan aile, içinde bulunduğu şartlardan ve toplumun kültüründen etkilenen ancak yine de kendi içindeki ilişkileri, etkileşimi oluşturan bir sistemdir

(Kağıtçıbaşı, 1998). Aileler çocukların gelişimine uygun olacak ve gelişimlerini hızlandıracak ortam ve koşulların hazırlanmasında önemli bir role sahiptir (Varol, 2005).

Kurum olan ailenin temeli atıldıktan sonra anne ve babaya, bu kurumun sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için birçok sorumluluk yüklenmiştir. Bu sorumluluklardan ilki, ailenin devamı niteliğinde olan çocuğun, sağlıklı bir fert olarak yetiştirilmesidir. Neslin devamını sağlamak için, çocuğun bakımı, sosyalleştirilmesi ve eğitimi ailenin temel görevleri arasındadır (Erkan, 2015). Okulda öğrenilen becerilerin anne ve baba tarafından okul dışında da uygulanması eğitimde okul-ev iş birliğini sağlamakta, çocuğun gelişimini pozitif yönde etkilemekte, öğrenmesini ve yaşantısının diğer alanlarına transfer etmesini hızlandırmaktadır (Sucuoğlu, 1991).

Toplumun temelini oluşturan aileler ülkenin geleceği için fırsat olarak görülmektedir. Bilinçli ailelerin yetiştirecekleri çocuklar özgüvenli, kendilerinden emin, ne istediğini bilen, potansiyellerini ortaya koyan, bağımsız, kendine ve çevresine faydalı olacaklardır. Eğitimli aileler çocuklarına, kendilerine ve topluma büyük katkılar sağlayacaklardır.

Ailenin eğitim işlevi.

Çocuklarının topluma uyum sağlayan sağlıklı bireyler olarak yetişmesini isteyen aileler (Akyüz, 1991);

- Aile içerisinde oluşan sosyal değerleri çocuklarına aktarmalı,
- Çocuklarını bedensel, zihinsel ve duygusal açıdan okula hazırlamalı,
- Maddi ve manevi kaynaklarla birlikte bilgi düzeylerini artırarak çocukta dengeli bir ruh ve beden gelişimi sağlamalı,
- Çocuklarına iyi ve kötü kavramını öğretmeli, düzen fikrini oluşturmalarıdır.

Aile, çocukların ilk eğitimlerini aldığı, kültürel davranışlarını öğrendiği ve ilk sosyal ilişkilerini kurduğu yerdir. Aile, doğumundan itibaren çocukların yaşamını biçimlendirme gücüne sahip olması nedeniyle en hayati ve en etkili kurumdur (Özbey, 2010).

Çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişebilmesi için dünyaya geldiği andan itibaren, anne ve baba çocuğun sevgi ve ilgiyle ihtiyaçlarını karşılamaı gerekir. Çocuk eğitiminde çocuk hem aileyi her an yanında hissetmeli, hem de görmeyerek kendini özgür hissetmelidir (Yavuzer, 2001).

Öğrenme doğumla birlikte başlar. Temel eğitimin de doğumla birlikte başladığını fark etmek oldukça önemlidir. Çocuk okul çağına geldiğinde duyuşsal ve bilişsel gelişiminin büyük bir kısmı tamamlanmış olduğu için, okul çağı çocukların öğrenme ihtiyaçlarına cevap vermek

için oldukça geç sayılmaktadır. Çocuklara küçük yaşlarda verilecek eğitimlerin çocuğun sonraki yaşlarındaki öğrenmelerinin temelini oluşturmaktadır. Çocukların küçük yaşlarda kazandıkları davranışların büyük bir kısmını ve yetişkinlikteki kişilik yapısını, alışkanlık, tavır, değer yargıları ve inançları biçimlendirmektedir. Bu sebeple erken çocukluk döneminde verilen eğitimler, ileri yaşlarda kişinin ailesi, kendisi ve yaşadığı ülke ekonomisi için elde edilen bir kazanç olarak görülmektedir (Kılıç, 2010).

Anne ve babalar çocuğun bulunduğu durumu en iyi bilen kişilerdir. Bir başka deyişle çocuğun potansiyelinin en fazla farkında olan kişilerdir. Ancak ailelerdeki bu farkındalık alacakları eğitimle birlikte çocuklarının eğitimlerinde daha önemli bir rol oynamasını sağlayacaktır.

Ebeveynler çocuklarının ilk eğitimcileri olduğu varsayıldığında, ailelerin eğitilmesinin toplumdaki her kesimin eğitimi için önem arz ettiği gerçeği ortaya çıkmaktadır (Güzel, 2006). Çocukların ailelerinden elde ettikleri temel bilgiler onların gelecekteki başarılarını etkilemektedir (Tezel Şahin ve Özyürek, 2010).

Aile, çocukların ilk sosyal deneyim edindiği yerdir. Çocuk bir taraftan sosyal bir varlık olduğunun bilincine varır, diğer taraftan da davranışlarını taklit edebileceği bir modele gereksinim duyar. Okul öncesi dönemdeki çocuklar, anne ve babalarını örnek alarak onlarla özdeşleşirler, tutum ve davranışlarını taklit yoluyla özümserler (Aksoy, 2005). Kandır ve Alpan (2008) ailenin okul öncesi dönemde çocuğun hayatında önemli bir sosyalleşme kurumu olarak dikkat çektiğini belirtir. Çocuklar hem kendisine sunulan sosyal deneyimleri hem de model alacağı kişileri aile ortamında arayacaktır. Çocuklar ev ortamında, anne ve babalarının davranışlarını gözlem yoluyla taklit etmekte ve onları model almaktadır (Demirkaynak, Aktaş ve Hasipek, 2006).

Çocuğun hayatında çok önemli yere sahip anne babaların çocuk bakımı ve eğitimi konularında bilgilerini ve becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Toplumun hızlı bir şekilde değişmesi sonucunda anne babaların yaşamlarında ve rollerinde değişiklikler meydana gelmekte, buna bağlı olarak geleneksel destek sistemleri değişmekte ve anne babaların profesyonel destek alma ihtiyaçları ortaya çıkabilmektedir (Kılıç, 2010). Tezel Şahin ve Özbey'e (2007) göre sosyal değerlerin hızla değişmesi sonucu aileler bu değerler karşısında çocuklarına karşı nasıl davranacakları ve onları nasıl eğitecekleri konularında belirsizliğe düşmektedirler. Bu belirsizliklerin giderilmesi için kişilerin gerek anne baba olmadan önce gerekse de sonrasında ihtiyaç duydukları dönemlerde, çocukların bakımı ve eğitimi konularında bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

Çocukların kalıtımla getirdikleri potansiyelin ne seviyeye geleceği, içinde bulunulan çevrenin sosyoekonomik ve kültürel niteliği, sağlık, beslenme, deneyimler, anne babanın çocuk yetiştirmeye ilişkin tutum ve davranışları gibi ailesel pek çok faktörü barındırır (Çağdaş ve Seçer, 2006).

Aileler çocuklarına karşı eğitimi destekleyici tutum sergilediklerinde çocukların okul başarıları diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir (Çelenk, 2003).

Aileler; çocuğun olumlu davranış kazanımında, kişilik gelişiminde, fiziksel ve ruhsal yönden sağlıklı, kendine yetebilen, kendine ve yaşadığı çevreye faydalı bir birey olarak yetişmesinde etkin rol üstlenirler. Dünyanın hızlı bir şekilde gelişmesiyle, teknoloji ve bilimdeki gelişmelerle, toplumun ailelere ve çocuklara karşı bakış açıları değişmekte ve ailelerin, çocuk eğitimi konusunda geleneksel tutumları terk etmeleri gerektiği görüşü ön plana çıkmaktadır (Tezel Şahin ve Cevher Kalburan, 2009).

Ailelerin çocuklarını tanıma, onların gelişimini destekleme ve anne babalıkla ilgili pozitif duygular geliştirme konularında yardıma ihtiyaçları vardır (Tezel Şahin ve Cevher Kalburan, 2009).

Aileler, çocuğu yönlendirmeli, çocuğa yol göstermeli ve çocukla pozitif ilişkiler kurmalıdır. Ebeveynlerin çocuklarla kurmuş olduğu iletişim biçimi, araştıran, sağlıklı düşünebilen ve sorumluluk sahibi kişilerin yetişmesinde belirleyici olmaktadır. Bu sebeple çocukların ruhsal açıdan sağlıklı gelişim gösterebilmesi için ebeveynler aile içerisindeki tutarlı davranışlar göstermesi gerekmektedir (Çağdaş, 2002).

Anne, baba ve çocuk arasındaki iletişim ve etkileşim çocuğun davranışlarını biçimlendirmede ve pozitif davranışlar geliştirmesinde büyük rol oynamaktadır (Özyürek, 2004). Aile bireylerinin birbirleriyle olan ikili iletişimleri üçüncü kişiyi etkilemektedir. Anne ve baba arasındaki sağlıklı ilişkiler, anne ve babaların çocuklarıyla olan ilişkilerine yansıtacak ve onların çocuklarına karşı pozitif tutum ve davranış geliştirmelerinde önemli rol oynayacaktır (Çağdaş, 2002).

Gordon'a (2009) göre; anne ve baba çocukları çok fazla alanda etkilerler. Çocukların öğrendikleri birçok becerinin kaynağı anne ve babalarını gözlemlemeleri ve onlardan yardım almalarıdır. Anne ve babalar okul öncesi dönemde hem çocuklarının tüm gereksinimlerini yerine getirmekteler hem de onların ilk öğretmenleridirler. İnsan kişiliğın gelişimsel temelleri ilk 6 yılda atıldığı düşünülürse, eğitsel kimliğin belirlenmesinde anne ve babaların önemi daha da iyi anlaşılabilir. Çocukların ailelerinde edinmiş oldukları statü, kazandıkları değer ve

geliştirdikleri kimlik; ileri yaşlarda toplum içinde kazanacağı kimliğin, statünün ve değerini belirleyicisi olmaktadır.

Aile eğitimi.

Aile eğitiminin tanımı ve özellikleri.

Aile eğitimi Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (2006), “Tüm eğitim kademelerinde bireyin eğitime katkı sağlamak amacıyla aileye verilecek her türlü rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini içeren bir eğitim” olarak tanımlanır. Üstünoğlu’na (1991) göre ise aile eğitimi; ailelerin çocuklarını sağlıklı bir biçimde yetiştirebilmeleri amacıyla geliştirilmiş ve organize edilmiş etkinliklerin hepsini kapsayan eğitimidir. Aile eğitimi sadece anne babayı ya da sadece çocuğu hedef almaz. Asıl hedef anne baba ve çocuğu bir sistem bütünlüğü içinde ele alarak gitmektir.

Anne baba eğitimi; anne ve babalara aile ilişkileri, çocuğun gelişimi, ana-baba tutum ve davranışları gibi konularda gereken bilgi, tutum ve becerilerin yöntemli bir şekilde kazandırılmasıdır (Çağdaş ve Seçer, 2006).

Anne baba eğitimi, anne ve babalara yeni şartlara uyum sağlayarak, çocuk yetiştirme konusunda istenen davranışları geliştirmelerini sağlayan eğitimidir. Toplumlarda gerçekleşen hızlı değişim, anne ve babalıkla ilgili bilgi ve becerileri etkilemekte; çocukların gelecekteki kişiliğini oluşturmada önemli görevler üstlenen anne ve babaların, çocuklarını toplumsallaştırma sürecinde karşılaştıkları sorunlar da giderek artmaktadır. Bu sebeple, anne ve babalara çocuklarıyla etkili iletişim kurmalarında ve çocuklarının alışkanlık ve davranışlarını pozitif yönde değiştirmelerinde yardımcı olacak anne ve baba eğitimi önem kazanmaktadır (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü [ASAGEM], 2001).

Ünlü (1986), tüm çabayı çocuğa harcayarak, aileyi önemsemeyen eğitimin, etkisiz, yetersiz ve güç olduğunu belirtmektedir. Çomaklı (2006) ise evlilik ve aile yaşamıyla ilgili eğitimin evde başlaması gerektiğini, ailelerin bu konudaki bilgilerinin yetersiz olduğunu belirtmekte ve aile eğitiminin ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Buradan hareketle aile eğitimi kurslarında anne ve babalar çocuklarını yetiştirirken daha bilinçli olmaları ve onların yaşamlarında mutlu olacakları tercihleri yapabilmelerinde yol gösterici olmalarını sağlamak hedeflenmektedir.

Aile eğitiminde anne ve baba arasındaki ilişkiler ve etkileşim, sağlıklı aile yaşamı, aile planlaması, cinsel eğitim, bireysel gelişim, parçalanmış ailelere yönelik programlar gibi çeşitli konuların yanında çocuk bakımı, eğitimi ve gelişimi, aile ve çocuk etkileşimi, aile katılımı gibi konular da yer almaktadır (Hamamcı, 2005). Bu eğitimler çocukların duygusal, sosyal ve

fiziksel açıdan gelişimlerinin her seviyesinde gerekli beceri ve anlayışı kazanmaları için anne ve babalara yol göstermekte, ailelerin çocukların gelişim ve ihtiyaçlarına olan duyarlılıklarını arttırmaktadır. Okul öncesi dönemde verilen aile eğitimleri çocukları okula hazırlanmakta, özellikle aileler beş yaşına kadar çocuklarının bilişsel, fiziksel, dil, duygusal ve sosyal gelişimlerine en üst düzeyde katkı sağlayabilmektedir (Tezel-Şahin ve Özyürek, 2010).

Çocukların şiddet eğilimli olmaları, akademik olarak başarısız olmalarının nedeni aileler olarak görülmektedir. Fakat aileleri bu konuda hedef göstermek yerine anne ve babaların ne kadar aile eğitimi aldıkları incelenmelidir. Bu yönden aşağıdaki soruların cevapları aranmalıdır (Gordon, 2009):

- Ailelere kim yardım ediyor?
- Çocuk yetiştirirken ailelerin daha etkili ve başarılı olmaları için ne kadar çaba harcanıyor?
- Aileler yaptıklarının hata olup olmadığını nasıl öğrenecekler?

Özellikle ailelerin bilgi eksikliğinden etkilenmiş çocukların anne ve babalarına verilen aile eğitiminin hem çocuğa hem de kendilerine önemli ölçüde fayda sağladığı görülmektedir (Vuran, 1997). Bu açıdan ailelerin bilinçlenmesi ve çocuklarına gerekli desteği sağlamaları durumunda, çocukların çevreleriyle uyumlu bir hayat sürmeleri mümkün olacaktır (Yıldırım, 2012).

Aile eğitiminin tarihçesi.

Türkiye’de asıl amacı aile eğitimi olmasa da ailelerin aile yaşamıyla ilgili yeterliklerini geliştirebilecek ilk eğitimlerin 1928-1935 yılları arasında yürütülen Millet Mekteplerinde olduğu görülmektedir. Esas amacı okuryazarlık ve yurttaşlık eğitimi olan Millet Mekteplerinde bu eğitimlerin yanında sağlık bilgileri ve hesap bilgileri dersleri de verilmiştir. Sağlık bilgileri dersinde bulaşıcı hastalıklarla mücadele, insan vücudu, hava, su, gıda maddelerinin temel özellikleri, içkinin zararları, çocuk bakımı, güneş ve açık havanın faydaları, günlük hayatta karşılaşılabilen kazalarda yapılacaklar, çevre temizliği gibi konular ele alınırken; hesap bilgisi dersinde dört işlem, basit hesap işlemleri, para birimleri, uzunluk ölçüleri ve arazi ölçüleri konuları yer almıştır (Albayrak, 1994).

Türkiye’de asıl amacı aileleri desteklemek olan eğitimler ise 1962-1963 yıllarında, Akıl Hıfzıssıhhası Cemiyeti Başkanı Ord. Prof. Dr. İhsan Şükrü Aksel tarafından Medikososyal Merkezi ve Askeri Tıbbiyede verilmeye başlayan ‘Anne-Babalara Haftalık Sohbet Toplantıları’ olduğu görülmektedir (Aydoğmuş vd., 1999).

1982-1991 yıllarında ise Erken Destek Projesi, Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı, Prof. Dr. Sevdâ Bekman ve Prof. Dr. Diane Sunar tarafından hazırlanmış ve İstanbul’da bulunan düşük sosyoekonomik seviyeye sahip annelerinin eğitimiyle çocukların çok yönlü gelişimi hedeflenmiştir. Programın amacı, anneleri çocuğun gelişim özelliklerine ait farkındalığı artırarak gelişimini desteklemesini sağlamak ve çocuğun bilişsel gelişimine yardımcı olmaktır. Daha sonra Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) uzmanları tarafından geliştirilen bu program “Anne Çocuk Eğitim Programı (AÇEP)” adıyla 1993 yılında AÇEV tarafından uygulanmaya başlanmıştır. “Anne Çocuk Eğitim Programı (AÇEP)”; anne destek programı, kadın üreme sağlığı ve aile planlaması, zihinsel eğitim programı başlıklarını içermektedir. Ayrıca AÇEV “Aile Eğitimleri” başlığı altında anne destek programı, baba destek programı, anne baba olmak seminerleri, aile mektupları adı altında aile eğitimlerini sürdürmektedir (Hamamcı ve Sevim, 2004).

Aile eğitimi konusunda önemli gelişmelerden biri de 1989 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü tarafından başlatılan Ana-Baba Okulu projesidir. Çocuğun gelişim özellikleri ve eğitimi, cinsel eğitim, iletişim, okul, çocukta uyum ve davranış bozuklukları konularını içermektedir (Aydoğmuş vd., 1999). Yine İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümünde 1998 yılında başlatılan ‘Evlilik Okulu’ projesi ise, evlilik öncesi gençlerle evli kişilerin ilişkileri ve yaşamıyla ilgili farkındalık oluşturmak ve bilinç seviyelerini artırmak hedeflenmiştir. Çalışma Türkiye’de doğrudan evli çiftleri hedef alan en geniş kapsamlı uygulama olarak literatürdeki yerini almış bulunmaktadır (Ateş vd., 2004).

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBOGM) (Eski Adı Çıracılık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü) bünyesinde Halk Eğitimi Merkezleri aracılığıyla 1993 yılından itibaren yapılan işbirlikleri ile farklı ebeveyn eğitimi programları uygulanmaktadır. Bu eğitimlere sosyoekonomik olarak risk grubunda bulunan ailelerin çocuklarının gelişimini desteklemek için başlanılmıştır. 2010 yılına kadar devam eden aile eğitimi uygulamalarında okul öncesi eğitimi alamamış ve engelli çocuğu bulunan aileler öncelikli olarak eğitime alınmıştır. 2010 yılından itibaren 0-18 yaş arasında çocuğu bulunan anne ve babalara yönelik programlar oluşturularak aile eğitimi programlarının kapsamı genişletilmiştir. Aile eğitimi programlarının kısa tarihçesi Tablo 1.’de verilmiştir (aileegitimi.meb.gov.tr).

Tablo 1. 1993-2010 Yılları Arası Uygulanan Aile Eğitimi Programları

1	0-4 Yaş Anne Çocuk Eğitim Programı (MEB - UNICEF - Gazi Üniv. İşbirliği)	1993-2004
2	0-6 Yaş Aile ve Çocuk Eğitim Programı (MEB - UNICEF İşbirliği)	2003-2005
3	0-6 Yaş Benim Ailem (MEB - UNICEF İşbirliği)	2005-2010
4	5-6 Yaş Anne Çocuk Eğitim Programı (AÇEP) (MEB - AÇEV İşbirliği)	1993-2010
5	Aile İçin Temel Eğitim Programı (AİTEP) (MEB - UNICEF İşbirliği)	2007-2010
6	Baba Destek Eğitim Programı (BADEP) (MEB - AÇEV İşbirliği)	2003-2010

(aileegitimi.meb.gov.tr)

HBOGM koordinatörlüğünde 2008-2010 yılları arasında, hizmet tekrarı ve bütçe israfını önlemek için ailelere ve çocuğa hizmet götüren kurumlar ile farklı üniversitelerden bilim insanlarının yer aldığı bilim kurulunun akademik desteğiyle, toplumun ihtiyaçları önemsenerak 2010 yılına kadar uygulanmakta olan aile eğitimi programları gözden geçirilmiş ve 'Aile Eğitimi Kurs Programı (0-18 Yaş)' hazırlanmıştır (aileegitimi.meb.gov.tr). Aile eğitimi kursları ihtiyaç duyulduğu zamanlarda güncellenmekte ve sürekli güncel tutulmaktadır.

Aile eğitiminin önemi.

Çocukların gelişiminde aile ortamının olumlu ya da olumsuz çok önemli katkısı vardır. Çocuk dünyaya geldiği andan itibaren öğrenmeye başlar ve bu öğrenme süreci ömür boyu devam eder. Çocuk öğrenmenin yoğun olduğu dönemlerin büyük bir kısmını ailesinin yanında geçirir. Bu durum da çocuğun eğitiminde anne ve babaların rolünün çok daha önemli olduğunu göstermektedir. Anne ve babalar çocuğun yeni bir şeyler öğrenmesini sağlayan psikomotor, bilişsel, duygusal, sosyal ve dil özelliklerinin gelişmesi yönünden çocuklarının ilk eğitimcileridirler (Tezel Şahin ve Ersoy, 1999).

Anne ve babaların çocuğa yönelik tutum ve davranışları hem çocuğun gelişimini etkileyerek gelecekteki davranışlarına yön verir hem de toplumun değer yargılarına ve beklentilerine uygun, çevresiyle uyumlu bir birey olarak yetişip yetişmediğini belirler. Çocuk, anne ve babasının tutum ve davranışlarını gözlemleyip kendine model alarak davranışlarını şekillendirmekte ve ilişkilerinde bu davranışları sergileyebilmektedir (Demirkaynak, Aktaş ve Hasipek, 2006).

Aile eğitimi, çocukların okul öncesi dönemde alacağı örgün eğitim kadar önemli ve gereklidir. Okul öncesi eğitim kurumları hem çocukların eğitimi hem de ailelerin eğitimlerini üstlenmelidir. Araştırmalar çocuğun gelişiminin okul öncesi dönemde çocuklara ve ailelere

bir arada eğitim verildiğinde daha etkili olduğunu göstermektedir (Oktay, 2004; Yazıcı, Yüksel ve Güzeller, 2005).

Ülke genelinde demokratik aile tutumlarının hakim olduğu ailelerin artması, kendilerine ve başkalarına saygılı yaratıcı bireylerin çoğalmasını ve Türkiye'nin sosyal çevresini olumlu biçimde etkileyecektir. Bu nedenle çocukların yanı sıra anne ve babaların da eğitilmeleri toplumsal bir gerçekliktir. Çocuğun her anında yer alan anne ve babalar çocukla etkili bir iletişime girebilmesi, gelişimini desteklemesi, eğitimine katkı sağlaması ve destekleyici bir ortam hazırlayabilmesi için ailelerin bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi ve eğitim alması önemlidir (Oktay, 1990; Tezel Şahin ve Ersoy, 1999).

Okul öncesi eğitimde ailelerin de katılımıyla yapılan eğitimlere devam eden alt sosyoekonomik seviyede bulunan ailelerde çocukların okul başarıları, okula uyum gösterme davranışları, öğrenme kapasiteleri ve ileri yaşlarda iş bulma oranlarının yükseldiği suç oranları ve genç hamileliğin ise azaldığı belirlenmiştir. Ailelerde ise bu tür eğitimlere katılım gösteren annelerin sosyalleştiği, psikolojik destek buldukları ve sağlıkla ilgili gereksinimlerinin karşılandığı, özgüvenlerinin arttığı ve yaşamlarını kontrol altına alabildikleri gözlenmiştir (Temel, 2003).

Aile eğitim ve destek programları aynı zamanda yaşanan toplumun değer yargıları ön planda tutarak ailelerin çocuklarını yetenekli bir yetişkin olarak yetiştirebilmek amacıyla, toplumdaki diğer yetenekli çocuklara yakın olma, bakım konularında yeterlilik ve zor yaşam koşullarında anne ve baba ile ilgili motivasyon gereksinimlerini karşılamaktadır (Tezel Şahin ve Özbey, 2007).

Yapılan araştırmalar (Savran ve Kuşin, 1994; Kağıtçıbaşı ve Oktay, 1995; Hamamcı, 2005; Vapur, 2006; Tezel Şahin ve Özyürek, 2008) anne ve babaların çocuk eğitimi ile ilgili uygulamaları genelde kendi anne ve babalarından görüp öğrendiklerini göstermektedir. Çağımızda anne ve babalık içgüdüsel olarak yapılabilen bir meslekten çok daha fazlasıdır. Aileler ebeveynlikle ilgili gelişmeleri takip etmekte zorlanmaktadırlar. Çünkü anne ve baba olmak, yıllar öncesinde olduğu gibi kuşaktan kuşağa aktarılarak tekrar edilen, değişmeyen bir meslek değildir. Uzmanlık alanlarının artması, medya aracılığıyla bilgilerin paylaşılması son zamanlarda yüksek standartlara ulaşan aile kavramının oluşmasına temel hazırlamıştır. Günümüzde birçok aile, çocuklarına yeterli zamanı ayıramamakta ve git gide yükselen bir oranda okul öncesi eğitim kurumlarını tercih etmektedirler. Medyanın da etkisi ile birlikte sosyal değerlerin hızlı bir şekilde değişmesi karşısında aileler daha çok ergenlik çağındaki çocuklarına nasıl davranacakları ve onları nasıl eğitecekleri konusunda bilinmezlik

yaşamaktadırlar. Bu bilinmezlikte aileler çok sık yetersizlik, beceriksizlik ve suçluluk duygularına kapılmaktadırlar (Powell, 1990; Staton, Ooms ve Owen, 1991).

Anne ve babalar çocuklarının okulda aldıkları eğitimlere katılmadıklarında çocuklar için ciddi problemlere sebep olabilmektedir. Bu problemlerin azaltılmasında aile eğitimlerinin önemi çok büyüktür. Aile eğitimleri, çocuklarının okuldaki eğitimlerine aile katılmalarının önemi, çocuk eğitiminde anne ve babanın önemli rolü ve okul aile iş birliğinde çocuğun okuldaki artan başarısı konularında aileleri bilgilendirmek ve onlara farkındalık kazandırmak açısından önemlidir (Ömeroğlu, Yazıcı ve Dere, 2005).

Başka taraftan çocuk ihmali ve istismarının merkezinde, ailelerin karşılanmamış ihtiyaçları ve çözüme kavuşturulmamış sorunları bulunmaktadır. Bu konudaki en büyük eksikliklerden bir tanesi de ebeveyn olma becerilerinin tam olmayışıdır. İyi anne-baba olma eğitimlerle öğrenilebilmektedir. Bu noktada aile eğitimleri, anne ve babaların ebeveynlik becerilerini geliştirmelerini sağlamaktadır. Ayrıca aile eğitimleri, çocukları hem güvenli bir şekilde hem de duygusal yönden sağlıklı bireyler olarak yetiştirilmesi için ailelerin kapasitesini de artırmaktadır (Chow vd., 2004).

Aile eğitimleri; ebeveynlere çocuk gelişimi hakkında bilgi verme, ailelerin ihtiyaçlarını belirleme, aile işlevlerini yerine getirebilme ve çocuklarının uzun vadede sosyal, duygusal anlamda sağlıklı bir gelişim göstermeleri ve ileri dönemde akademik başarıları için ailelerin çocuklarına gereken desteği sunabileceği bilgi ve beceriyi kazandırma açısından önemlidir. Aile eğitimlerinde yer alan konular arasında ailelerle çocukların sosyal, duygusal, bilişsel ve dil gelişimlerini desteklemek için gereken bilgiler bulunmaktadır. Aynı zamanda ailelere çocuklarının gelişimlerini destekleyebilecek programlara çocuklarla birlikte katılmalarına sağlayabilir ve anne ve babaların dil, okuma-yazma ve matematik becerilerine destek sağlama açısından da önemli bir işlevi vardır (Staton, Ooms ve Owen, 1991).

Ailelerin çocuk yetiştirme konusundaki bilgi eksikliğini, devletin ve sivil toplum kuruluşlarının belli bir program çerçevesinde vermiş olmaları aile eğitimleri gidermektedir (Kılıç, 2010). Bazı aile eğitim programları da evlilik öncesi anne ve baba adaylarını ve evlat edinen veya edinecek olan aileleri anne ve baba rolleri konusunda bilgi, beceri ve sorumluluklarını geliştirici roller de üstlenebilirler (Tezel Şahin ve Ersoy, 1999)

Aile eğitiminin avantajları/faydaları.

Aile eğitimi programlarının temel faydaları şu şekilde sıralanabilir (Myers, 1996):

- Ailelerin çocuğun eğitimi ve gelişimi konusundaki sorumlulukları artar.

- Anne ve babalar kendi imkânlarıyla çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal, psikomotor ve dil gelişimlerini destekleyebilirler.
- Anne ve babaların çocuklarla aktivitelerde bulunması, çocuğun farklı beceriler kazanmasını hızlandırabilirler.
- Anne ve babalar programdan öğrendikleri yeni bilgi ve beceriler ile çocuktaki eksik öğrenmeleri tamamlayabilirler.
- Bu tür programlar sağlık, beslenme ve psikososyal gelişim gibi farklı alanları bir araya getirerek anne ve babaları etkili ve verimli hale getirebilir.
- Anne ve babalar eğitimi ekonomik olarak daha az masrafla yaygınlaştırılabilir.
- Anne ve babaları güçlendirmek çocukların gelişimlerinin uzun dönemde desteklenmesini sağlar.

Aile eğitiminin amaçları.

Aile eğitimi, sistematik ve kavramsal temelli bir süreçtir. Bu eğitimin amacı ise; ebeveynleri anne babalığın farklı rolleriyle ilgili bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve beceri sahibi yapmaktır (Cavkaytar, 1998).

Cochran (1988), aile eğitim programlarının iki ana amacı olduğunu belirtmektedir. Bunlardan birincisi direkt aileye etkisi bulunan anne ve babaların psikolojik ve sosyal yönden bulunduğu hayat şartlarına uyarlanabilmesine yardımcı olmak; diğer amacı ise çocukların eğitimlerinde aile tarafını güçlü kılmaktır.

Üstünoğlu'na (1991) göre ise aile eğitimlerinin amacı, "Ailelerin çocuk gelişim ve eğitimi konusunda bilgilendirilmelerini sağlamak, her yaşın gelişim özelliğine göre çocuklarını tanımalarına yardımcı olmak, anne-babaları çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurmanın önemi konusunda bilgilendirmek, çocukların davranış ve alışkanlıklarını değiştirme yollarını öğretmektir."

Aile eğitimlerini kapsayan programlar ebeveynlerin;

- Anne ve babalık bilgi ve becerilerini geliştirme,
- Çocuk gelişimi konusundaki bilgilerini geliştirme,
- Yaşanılan sorunlarla pozitif başa çıkabilme,
- Çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimine katkı sağlamaya ilişkin öğrenme deneyimlerini artırmayı amaçlamaktadır (Güler vd., 2010).

Anne ve baba eğitimleri; aile ilişkileri, çocukların yetiştirilmesi, aile ve toplumda ebeveynlere düşen sorumlulukların yerine getirilmesi için gereken bilgi, tutum ve becerilerin

sistematik bir biçimde geliştirilmesi amacıyla yapılmaktadır (Arkan ve Üstün, 2009). Anne ve baba eğitimleri ebeveynlerin özgüvenini artırarak, çocuklarının zihinsel, fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimi için anne ve babalık becerilerini artıracak şekilde ebeveynlere rehberlik etmektedir (Sanders, Markie-Dadds ve Turner, 2003).

Aile eğitimlerinde ebeveynlerin çocuklarına gerekli becerileri doğal bir süreç içerisinde nasıl öğretecekleri kazandırılırken, anne ve babaların öğretmen rolünden kaçınılması gerektiği de vurgulanmalıdır (Varol, 2005).

Myers (1996)'e göre ise aile eğitiminin hedefleri arasında; anne ve babaların özgüvenlerini artırmak ve çocuklarının fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimini sağlamak için kendi yeteneklerini geliştirerek onları bilgi ve becerilerle donatmaktır. Bu amaçlarla hazırlanan anne baba eğitimleri bulunan hizmetlerin daha etkili kullanımına yol açacak cesaretlendirme ve bilgiyi sağlayacaktır.

Aile eğitimlerinde ebeveynlerin olumsuz tutum ve davranışlarını değiştirmek, özgüvenlerini geliştirmek, ebeveynleri çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili konularda farkındalık kazandırmak ve ebeveyn-çocuk etkileşimini artırmak önemlidir. Bu çerçevede anne babaların ebeveyn olmanın önemini anlamaları, çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurabilmeleri, çocuklarına karşı pozitif tutum geliştirebilmeleri ve çocuklarının eğitiminde etkin rol oynayabilmeleri aile eğitiminin çıktıları arasındadır (Çağdaş ve Seçer, 2006).

Ailelerin okul etkinliklerine katılımını engelleyen durumlar.

Aile eğitimleri kolay ulaşılabilir olduğu için okullarda öğrenci velilerine öğretmenler tarafından verilmektedir. Ancak her ne kadar kolay ulaşılabilir gibi düşünülse de ailelerin okulda yapılacak eğitimlere katılımlarını zorlaştıran durumlar bulunmaktadır. Vural (2004), ailelerin okula katılımını engelleyen bu durumları şöyle ifade etmektedir:

Ailelerin kendi okul yaşantısında yaşadığı olumsuzluklar.

Anne ya da babanın geçmişte öğretmenleriyle yaşadıkları olumsuz durumlar, önceki akademik başarısızlıkları ebeveynlerin okula katılımını engellemekte ve okula karşı negatif bir tutumla yaklaşmalarına yol açmaktadır. Bunun yanında anne ve babaların okula çocuklarının yapmış oldukları negatif bir durumda çağrılmaları da aileleri okuldan uzaklaştırmaktadır.

Ailelerin ekonomik sorunları.

Aileler okula çağırıldıklarında okul tarafından ekonomik yardımda bulunmalarının istenmesi aileleri okuldan uzaklaştırmakta ya da ailelerin gelme isteklerine ket vurmaya neden olmaktadır.

Ailelerin okula ayırabilecekleri zamanın kısıtlı olması.

Okulda düzenlenen eğitim etkinliklerinin genellikle çalışma saatleri içerisinde düzenlenmesi nedeniyle çalışan ebeveynler okul için gereken zamanı ayırmakta zorlanmaktadır. Bunun yanı sıra çalışmayan anneler de gerek ev işlerinden gerek de evde bulunan küçük çocukların bakımından okula gerekli zamanı ayıramamaktadırlar.

Ev ve okul kültürünün farklı olması.

Ailelerin öğretmenlerden farklı kültüre sahip olması ebeveynlerin okula katılımını engellemektedir. Bu engeli kaldırmak için okulun farklı kültürleri kabul konusunda daha hassas olması gerekmektedir.

Bunların yanı sıra öğretmenlerin ailelere nasıl yaklaşacaklarını bilmemeleri, onları yetişkin olarak görememeleri de aile katılımını güçleştiren etkenlerden bir tanesidir. Bir diğeri ise ailelerin öz güven eksikliğinden kaynaklı katılım konusunda isteksiz davranmaları ve kendilerini geri plana atmaları gösterilebilir. Tüm bu etkenler ebeveynlerin aile eğitimine katılmama nedenlerini açıklamakla birlikte bireysel farklılıkların da olabileceği düşünülmektedir.

Aile eğitiminde dikkat edilmesi gereken noktalar.

Aile eğitimleri, anne ve babaların çocuklarla daha sağlıklı bir etkileşim kurmalarına olanak sağlanmaktadır. Bu nedenle aile eğitimlerinde dikkat edilmesi gereken noktalar şöyle sıralanabilir:

- Öncelikle aile eğitiminde bilimsel verilere dayalı bilgiler verilmelidir (Tezel Şahin ve Özbey, 2007).
- Çocuklarda her yaş dönemi kendine ait bazı özellikler taşımaktadır. Bu bilgi göz önüne alınarak aileler çocuklarının dönemsel özelliklerine en uygun eğitim programını seçmelidirler (Çağdaş ve Seçer, 2006; Öztop ve Telsiz, 1996; Tezel Şahin ve Özbey, 2007; Tezel Şahin ve Özyürek, 2010).
- Aile eğitimi, sadece evlilikten sonraki zamana bırakılmamalıdır. Her eğitim kademesinde aile eğitimi ile ilgili içeriklerin olduğu konular işlenerek ailenin önemi

üzerinde durulmalı ve böylelikle sorumluluk sahibi kişiler yetiştirilmelidir (Tezel Şahin ve Özbey, 2007).

- Araştırmalar çocuk eğitiminde anneler kadar babaların da önemli ve etkili olduğunu ortaya koymuştur (Riley, Peterson, Moreno ve Goode, 2000). Aile eğitimlerine gerek annelere babalara ayrı ayrı gerekse de anne ve babanın birlikte etkin katılımı sağlandığında daha fazla verim alınacağı göz önünde bulundurulmalıdır.
- Eğitim programları sadece anne veya babaya yönelik olarak değil, ikisini birlikte destekleyecek biçimde hedef kitlenin özelliklerine uygun düzenlenmelidir. Gerekli olduğunda tüm aile bireylerinin bir arada eğitimden yararlanması sağlanmalıdır (Çağdaş 2002; Tezel-Şahin ve Özyürek, 2010).
- Eğitimler sırasında eğitimcilerin babaları özellikle erken çocukluk döneminde babalık görevi konusunda destekleme ve onları bilgilendirme çok gerekli ve önemlidir (Tezel Şahin ve Özyürek, 2010).
- Anne ve baba eğitim programlarının etkili olabilmesi için çocuğun sağlıklı gelişme ve büyümesini teşvik eden davranışlar belirlenerek vurgulanmalıdır (Hamamcı, 2005).
- Ailelerin bulunduğu seviye belirlenerek eğitime oradan başlanmalı, hem hedef doğru belirlenmeli (Çağdaş ve Seçer, 2006) hem de ailelerin sıkılması engellenmelidir.
- Anne ve baba eğitimleri düzenlenirken geleneklerle ve kültürel öğelerle çatışmaya girilmemesine özen gösterilmelidir (Çağdaş ve Seçer, 2006).
- Farklı bölgelerde yaşayan, farklı sosyoekonomik yapıya sahip anne ve babaların ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte programlar düzenlenmeli, uygulanacak programlar ise anne ve babaların yetenek, beceri ve güvenlerini geliştirmelidir (Çağdaş ve Seçer, 2006).
- Eğitimcilerin insan ilişkileri, iletişim teknikleri ve yetişkin eğitimi konularında yeterli olmaları, kıyafetlerine dikkat etmeleri ve hitap ederken toplumun değer yargılarını göz önünde bulundurmaları önemlidir. (Tezel-Şahin ve Özyürek, 2010).
- Anne ve babaların aile eğitimlerine gönüllü olarak katılmaları ve gelmeleri konusunda cesaretlendirilmeleri önemlidir (Tezel Şahin ve Özyürek, 2010).
- Programdan azami derecede yararlanılması için devam ve süreklilik önemli bir ölçüttür. Derslere düzenli katılanlara ve zamanında gelenlere olumlu pekiştiriciler sunulmalıdır (Tezel-Şahin ve Özyürek, 2010).
- Programın sıklığı ve ne zaman yapılacağı konusu katılımı artırarak öğrenmeye güdüleyeceği için anne ve babaların görüşleri ile belirlenmelidir (Tezel-Şahin ve

Özyürek, 2010). Mümkünse eğer eğitim anne ve babaların çalışma saatlerine dikkat edilerek düzenlenmelidir (Çağdaş 2002; Tezel-Şahin ve Özyürek, 2010).

- Eğitimcinin, anne ve baba eğitiminde engel oluşturan ev-iş ortamından ve kişiden kaynaklı etmenler hakkında bilgi birikimi olmalıdır (Güler vd., 2010; Tezel Şahin ve Özyürek, 2010).

Aile eğitim programları.

Aile eğitim programları, ebeveynlerin anne babalık becerilerini ve bilgilerini geliştirme, çocuk gelişimi ve ailelerin yaşamış olduğu sorunlarla pozitif bir şekilde başa çıkabilmeye ilgili öğrenme deneyimlerini geliştirmeye odaklanmış programlardır. Ailelerin ebeveynlik becerilerini kazanmalarının diğer bir getirisi de çocukların gelişim ve ihtiyaçlarına ailelerin daha duyarlı hale gelmesidir (Bogenschneider ve Johnson, 2004).

Son zamanlarda, aile eğitimine verilen değer giderek daha çok anlaşılmaya başlamış ve bu konuyla ilgili yapılan çalışmalar artmaya başlamıştır. Çeşitli kurumlar tarafından planlı sistematik bir şekilde aile eğitim programları hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. Bu eğitimlerde çocuk gelişimi, eğitimi, ailenin çocuk yetiştirme konusunda bilinçlendirilmesi, olumsuz davranışların giderilmesi, çocuğa karşı olumlu tutum geliştirmesi gibi konuları kapsamaktadır (Tezel Şahin ve Cevher Kalburan, 2009).

Aile eğitim programlarının temel prensipleri şöyledir (Morawska ve Sanders, 2006):

- Anne ve babalıkla ilgili öğrenilen becerilerin deneyime dönüşmesi,
- Anne ve babaların öğrendiği yöntemleri çocuğu ile olan iletişimde uygulaması,
- Olumlu tutum, davranış ve ilişkiler geliştirebilecek yöntemlerin öğretilmesi,
- Anne ve baba arasında meydana gelen problemlerin ele alınması,
- Eğitimin esas amacının ortaya çıkabilecek risk faktörlerini en aza indirmeye yönelik olması.

0-18 Yaş aile eğitimi programı.

Günümüzde birçok aile eğitim programı bulunmaktadır. Sistematik ve düzenli bir şekilde yapılan eğitimlerden bir tanesi de Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve uygulanan '0-18 Yaş Aile Eğitimi Programı'dır. Bu program ile ilgili bilgiler aşağıda yer almaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013; Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2014; aileegitimi.meb.gov.tr).

0-18 Yaş Aile Eğitimi Programlarının genel amacı, yaşam boyu eğitim anlayışıyla, 0-18 yaş çocukların bakımından ve eğitiminden sorumlu kişi ve ailelere, değişen ihtiyaçlara

yönelik olarak hazırlanan, koruma, önleme ve geliştirme amaçlı, kurumsallaşmış Aile eğitimi programları yolu ile çocuk bakımı, gelişimi ve eğitimi konularında bilgi, beceri ve tutum kazandırmaktır. Program 0-3, 3-6, 7-11 ve 12-18 yaş aralıklarına göre çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak 4 alt program şeklinde düzenlenmiştir. Her bir program 14 hafta şeklinde düzenlenerek, her hafta farklı bir konu işlenmektedir. 0-3 ve 3-6 yaş aile eğitimi programlarında haftalık 4 ders saati kuram/çocuk eğitim materyali (ÇEM) çalışmaları, 8 ders saatinde ev ziyaretleri yapılmaktadır. 3 ders saatinde ise haftanın değerlendirilmekte, sonraki hafta planlanmakta ve oturuma gelemeyen ailelerle çocuk eğitim materyalleri paylaşılmaktadır. Haftalık 15 saat toplam 210 saat eğitim verilmektedir. 7-11 ve 12-18 yaş aile eğitimi programlarında haftalık 5 saat olan kurs toplam 70 saattir. Bu kursların 3 saatinde kursiyerlerle sohbet edilirken 2 ders saatinde hafta değerlendirilmekte ve sonraki hafta planlanmaktadır.

0-18 yaş aile eğitimi programlarında konu anlatımı, soru-cevap, örnek olay, beyin fırtınası, grup tartışması gibi yöntemler kullanılmaktadır. Ayrıca temel kitapçık olarak Çocuk Etkinlik Materyali (ÇEM) kullanılmakta, yapılan ev ziyaretleri ve baba toplantıları ile eğitim desteklenmekte ve öğrenilen bilgiler uygulamaya aktarılmaktadır.

Eğitimciler eşliğinde ebeveynlerin öğrendiklerini ve uygulamalarını değerlendirmek amacıyla yaklaşık 5 sorudan oluşan değerlendirme formları sınıf ortamında tartışılmaktadır. Sohbetler sırasında ailelerle işlenen konularla ilgili kararlar alması sağlanmakta ve aileler bu kararları uygulamaya teşvik edilmektedir.

Aile eğitimi programlarının (0-18 yaş) amacı.

Aile eğitimi programlarının genel amacı, yaşam boyu eğitim anlayışıyla, zor koşullardakiler öncelikli olmak üzere, 0-18 yaş çocukların bakımından sorumlu kişi ve ailelere, değişen ihtiyaçlara yönelik olarak hazırlanan, koruma, önleme ve geliştirme amaçlı, kurumsallaşmış "Aile Eğitimi Programları" yolu ile çocuk bakımı, gelişimi ve eğitimi konularında bilgi, beceri ve tutum kazandırmaktır. Belirlenen genel amaç çerçevesinde dört farklı yaş grubuna ayrılan eğitim programlarının özel amaçları şöyledir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013; Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2014; aileegitimi.meb.gov.tr):

0-3 Yaş Aile Eğitimi Programının Amacı: Bebeklik döneminden itibaren sağlıklı çocukların yetiştirilmesi için anne-babaları ve bakımda görevli kişileri, gebelik ve emzirme dönemlerinden itibaren 0-3 yaş çocuğunun sağlık, beslenme, bakım, öz bakım becerilerinin geliştirilmesi; iletişim ve tüm gelişim alanları ile engelli bireylere duyarlılık geliştirme konularında bilinçlendirmektir. Programa hamileler, çocuk sahibi olmayı planlayan

yetişkinler, 0-3 yaşında çocuğu olan anne-babalar ve çocuğa bakım veren kişiler katılabilmektedir.

3- 6 Yaş Aile Eğitimi Programının Amacı: 3-6 yaş çocuğunun tüm gelişim alanlarını olumlu desteklemenin yanı sıra okul öncesi dönemin önemi, çocuk hakları, çocukla olumlu iletişim kurabilme yöntemleri, sağlık, beslenme ve çocuğu okula hazırlama ile engelli bireylere duyarlılık geliştirme konularında bilinç kazandırmaktır. Programa 3-6 yaş aralığında çocuğu bulunan anne-babalar ve bakım veren kişiler katılabilmektedir.

7-11 Yaş Aile Eğitimi Programının Amacı: Etkili ebeveynlik yapma becerisini arttırmanın yanı sıra, çocuğun gelişimine, yaşına ve yaşadıkları olaylara uygun anne babalık yapmak için gerekli yöntemleri ve becerileri kazandırmayı, ayrıca engelli bireylere duyarlılık geliştirme konusunda bilinç kazandırmaktır. Programa 7-11 yaş arasında çocuğu olan anne babalar ve çocuğa bakım veren kişiler katılabilmektedir.

12-18 Yaş Aile Eğitimi Programının Amacı: Aile ve ergen arasındaki ilişkinin daha sağlıklı hale gelmesi ve ergenin sahip olduğu kapasiteyi en üst düzeyde gerçekleştirmesinin desteklenmesi ile engelli bireylere duyarlılık geliştirme konusunda bilinç kazandırmaktır. Programa 12-18 yaş arasında çocuğu olan anne babalar ve çocuğa bakım veren kişiler katılabilmektedir.

Aile eğitimi programlarının (0-18 yaş) içeriği.

Aile eğitimi programı yaş seviyeleri dikkate alınarak dört kategoriye ayrılmıştır: 0-3 Yaş Aile Eğitimi Programı, 3-6 Yaş Aile Eğitimi Programı, 7-11 Yaş Aile Eğitimi Programı, 12-18 Yaş Aile Eğitimi Programı. Her eğitim programının içeriği oluşturulurken yaş grubunun özellikleri dikkate alınmıştır. Bu alt programların içerikleri ise şöyle sıralanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013; Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2014; aileegitimi.meb.gov.tr).

0-3 Yaş Aile Eğitimi Programı Oturumları

1. Tanışma ve program tanıtımı
2. Güvenli annelik
3. Doğum ve lohusalık dönemi
4. Yeni doğan ve süt çocuğunun bakımı ve sağlığı
5. Çocuk sağlığı ve hastalıkları
6. Beden ve hareket gelişimi
7. Zihin ve dil gelişimi
8. Sosyal ve duygusal gelişim

9. Beslenme
10. Öz bakım becerilerinin gelişimi
11. Çocukla iletişim ve olumlu davranış kazandırma
12. Çocuk hakları/çocuk ihmal ve istismarı
13. Kadın olmak

3-6 Yaş Aile Eğitimi Programı Oturumları

1. Tanışma ve program tanıtımı
2. Okul öncesi yaşlar ve ailenin önemi
3. Çocuğu dinlemek
4. Çocuğa kendimizi ifade etmek
5. Çocukta olumlu davranışları geliştirme
6. Çocukta olumsuz davranışları azaltma
7. Çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi
8. Çocuğun zihinsel gelişimi
9. Çocuğun bedensel ve cinsel gelişimi
10. Çocuğun öz bakım becerilerinin gelişimi
11. Çocuğun sağlığı ve dengeli beslenmesi
12. Çocuk hakları
13. Çocuğun okula hazır başlaması

7-11 Yaş Aile Eğitimi Programı Oturumları

1. Tanışma ve program tanıtımı
2. Anne baba tutumları (Çocuğun anne babası olmak)
3. İletişim engelleri ve dinleme becerileri
4. Kendini ifade etme becerileri
5. Etkili iletişim “olumlu davranış kazandırma yolları”
6. İstenmeyen davranışları değiştirme yöntemleri
7. Temel alışkanlıklar “ çocuğa olumlu alışkanlıklar kazandırma”
8. Bedensel ve cinsel gelişim
9. Çocuk gelişimi “Zihinsel gelişim ve dil gelişimi”
10. Sosyal, duygusal gelişim ve benlik gelişimi
11. Yaşam olayları
12. Çocuk hakları
13. Çocukla nitelikli zaman geçirmek ve oyun

12-18 Yaş Aile Eğitimi Programı Oturumları

1. Tanışma ve program tanıtımı
2. Ergen ve ergen gelişimi-1
3. Ergen ve ergen gelişimi-2
4. Ergen ve ergen gelişimi-3
5. Ergenlikte kişilik ve benlik gelişimi
6. Ergen ve iletişim-1
7. Ergen ve iletişim-2
8. Anne-baba tutumları
9. Ergen ve anne-baba çatışması
10. Ergenlik döneminde riskler ve sorunlar
11. Ergen ve geleceği planlama
12. Ergenlikte ihmal ve istismar
13. Ev kazaları ve ilk yardım

Bu içerikler ailelerin ve çocukların ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmiştir ve yaş ölçütüne göre düzenlenmiştir. Gerekli görüldüğünde çağın ihtiyaçlarına göre güncellenmektedir. Bu açıdan bakıldığında ise her zaman ailelere güncel bilgiler sunulmaktadır.

Aile Eğitimi ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Alanyazın araştırması yapıldığında aile eğitiminin farklı yönlerinin incelendiği görülmektedir. Aile eğitimi kurslarına yetişkin öğrenme açısından bakılması, öğrencilerin okul başarılarına ve gelişimlerine etkisi, anne babaların tutum ve davranışları arasındaki ilişki, anne babaların aile eğitimi konusunda ihtiyaç duydukları konuların belirlenmesi, çocuk yetiştirme konusunda destek verilmesi, empati düzeylerinin artırılması ve çocuğun yaratıcılığına etkisini inceleyen araştırmalar incelenmiştir. Bu araştırmalar, aşağıda kronolojik olarak sıralanmaktadır:

Ay (2015), aile eğitimi kurslarının yetişkin eğitimi bağlamında etkililiğini değerlendirdiği araştırmada Bartın ilinde aile eğitimi veren 8 eğitici ve eğitime katılan 25 kursiyerden veri toplamıştır. Eğiticiler, aile eğitimi kurslarını gerekli görmekte, kursiyer sayılarını, özellikle baba katılımını, yetersiz bulmakta, kursiyerlerin devamsızlığının çok olduğunu söylemekte ve eğitim-öğretim süreçlerinde farklı etkinlikler kullandıklarını düşünmektedirler. Kursiyerler ise; aile eğitimi kurslarını gerekli fakat yetersiz görmekte, kursların etkili iletişim becerilerinin geliştirilmesinde etkili olduğu düşünmekte, öğrenme-öğretme süreçlerinde kullanılan etkinlikleri yetersiz bulmakta, anne babaların genellikle

çocuklarının akademik alanda başarı göstermesini hedeflemekte ve kursların tekrarlarının yapılmasını istemektedirler.

Yıldırım (2012), kuruma dayalı aile eğitim programlarının ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okul başarılarına etkisini belirlediği araştırmasında, 66 beşinci sınıf öğrencisi ve deney grubunda yer alan 33 öğrencinin velisi ile çalışmıştır. Deney ve kontrol grubu öğrencileri arasında eğitim sonrası son test puan ortalamaları arasında deney grubunun lehine anlamlı fark görülmüştür. Ayrıca kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark görülmezken; deney grubu öğrencilerinin ön test-son test puan ortalamaları arasında anlamlı farklılığın olduğu bulunmuştur. Bu sonuçların yanı sıra, araştırmaya katılan velilerin tamamının görüşleri doğrultusunda, uygulanan “Okul Başarısı Aile Eğitim Programı”nın ailelere olumlu katkılar sağlama konusunda etkili bir program olduğu ve okul başarısına yönelik aile eğitimi için yeterli bir program olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yılmaz Bolat (2011)’in yapmış olduğu çalışmada, 5-6 yaş grubunda çocuğu olan anne babalara uygulanan eğitim programlarının anne ve babaların çocuklarına yönelik tutum ve davranışlarına etkisi incelenmiştir. Bu eğitim programlarının içeriği; çocukların gelişim alanları, davranış özellikleri, anne babanın çocuğa yönelik tutum ve davranışları ile anne baba çocuk iletişimi konularını kapsamaktadır. Araştırmaya 100 anne-baba katılmıştır. Deney grubundaki anne babaların eğitim ihtiyaçları belirlenerek 12 hafta süren eğitime katılımları sağlanmıştır. Araştırma sonucunda, anne babalara uygulanan eğitimin; 5-6 yaş grubunda çocuğa sahip anne babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışları üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Anne baba eğitiminin, anne babalara çocuğun gelişimini destekleme konusunda bilgi sağladığı, özgüvenlerini güçlendirdiği, etkin anne baba olma gerekliliğini öğrettiği, çocuk yetiştirmeye yönelik yeterliliklerine katkı sağladığı, karşılaşılan problemleri çözmek ve önlemek için alternatif stratejiler geliştirmelerini desteklediği, disiplin sağlama ve aile ortamını etkin kullanma yollarını öğrettiği tespit edilmiştir.

Aral ve diğerlerinin (2009) okul öncesi eğitimden yararlanan, 60-72 ay arası çocuğu olan anne-babalara verilen aile eğitimi programının anne-babaların çocuk gelişim ve eğitimine ilişkin bilgi düzeyleri ile çocukların gelişimlerine olan etkisini incelemek amacıyla yaptıkları araştırmada, anasınıfında olan 6 yaş grubu çocuklar ve anne-babalarıyla çalışmışlardır. İlk olarak 625 anne-baba ile aile ihtiyaç belirleme analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, alt sosyo-ekonomik düzeydeki anne-babaların ilk üç tercihlerini bilişsel gelişim, ebeveyn-çocuk iletişimi ve dil gelişimi konularını, orta sosyo-ekonomik düzeydeki anne-babaların ebeveyn-çocuk iletişimi, bilişsel gelişim ve kişisel gelişimi konularını, üst sosyo-

ekonomik düzeydeki anne-babaların ise bilişsel gelişim, sosyal gelişim ve dil gelişimi konuları oluşturmuştur. Eğitim ihtiyacı saptaması sonrasında her sosyo-ekonomik seviyeden deney ve kontrol gruplarına toplam 136 çocuk ve anne-babası alınmıştır. Deney grubundaki anne-babalara sekiz hafta süreyle haftada bir gün aile eğitimi uygulanmıştır. Yapılan testlerde kontrol ve deney gruplarında, ön test ve son test sonuçlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Taşkın ve Erkan (2009) tarafından yapılan çalışmada 2-9 yaş arasında çocuğu bulunan babalara verilen eğitimin çocukları ile ilgilenme düzeylerine etkisini incelemiştir. Çalışmaya 14 baba katılmıştır. Deney grubuna 10 haftalık baba eğitimi uygulanmıştır. Veri toplamak amacıyla Baba Görüşme Formu kullanılmıştır ve program öncesinde ve sonrasında uygulanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre babalar aldıkları eğitim sonrasında oyunlara daha çok katılmakta, çocukları ile birlikte daha çok dışarı çıkmakta, sözel etkileşime girmekte, yeni bir şeyler öğretmekte, günlük bakımları ile ilgilenmekte ve çocukları ile özel zamanlarda daha fazla birlikte olmaktadır.

Zigler, Pfannenstie ve Seitz (2008)'in yapmış oldukları çalışmanın amacı, PAT (Parent as Teacher) ebeveyn eğitim programının çocukların başarılarına etkisini incelemektir. Araştırmaya 5721 çocuk ve ailesi katılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre program ebeveynleri doğrudan ve dolaylı olarak desteklemektedir. Okul öncesi dönemde çocuğu okula hazırlamak için ebeveynlere verilen eğitimler çocukların okul öncesi hazırbulunuşluğunu ve akademik başarılarını desteklemektedir. Ailesi ebeveyn eğitim programına katılan öğrencilerin 3. sınıf akademik başarıları, programa katılmayan ailelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur.

Erkan ve Durmuşoğlu (2006), Ankara-Keçiören Halk Eğitimi Merkezi ve Yunus Emre Kültür Merkezi'nde açılan Anne Eğitim Programına katılmış olan ve 5-6 yaş grubu çocuğa sahip 141 gönüllü anne ile araştırma yapmıştır. Verilerin elde edilmesinde Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği ile Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, annelerin eğitim sonrası aşırı koruyucu davranışları, baskı ve disiplin davranışları azalırken, demokratik tutum ve eşitlik tanıma davranışları artmakta ve çiftler arasındaki geçimsizlik davranışlarında herhangi bir değişiklik olmadığı görülmektedir.

Güzel (2006)'in çalışmasının amacı, annelere yönelik eğitim programlarının geliştirilmesinde kullanılmak üzere annelerin ihtiyaç duydukları konuları belirlemek ve çocuk yetiştirme konusunda ebeveynlere ihtiyaçları doğrultusunda yardımcı olmaktır. Ankara ili merkez ilçelerinden 246 anneye Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Görüşme Formu uygulanmıştır. Araştırmaya katılanlar kendilerini, en çok davranış yönlendirme konusunda

yetersiz hissederken, en yeterli hissettikleri konu ise oyunun ve oyuncağın önemidir. Aile eğitime yönelik yapılan bu çalışmada algılanan ihtiyaç göz önüne alındığında; ilk sırada davranış yönlendirme gelirken bunu sırasıyla, genel kişilik gelişimi ve aile içi iletişim konuları izlemektedir.

Holt (2006), Head Start Aile Eğitimi Programının etkililiğini ortaya koymak için bir çalışma yapmıştır. Çalışmaya 27 anne ve 3 baba katılmıştır. Veri toplamak amacıyla demografik bilgilerin de yer aldığı 23 soruluk envanter uygulanmıştır. Bunun yanı sıra ailelerle ve çocuklarla görüşmeler yapılmıştır. Araştırma; programın aileler üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu, yüksek eğitime sahip ailelerin diğerlerine göre daha başarılı olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca program sonunda, 4 katılımcının lise eğitimini tamamladığı ve programın ailelerin yaşam kalitelerini yükseltmelerine olanak sağladığı belirlenmiştir.

Landy ve Menna (2006) saldırgan ve söz dinlemeyen 3-6 yaş grubundaki çocukların annelerine verilen eğitimin etkililiğini incelemek amacıyla bu çalışmayı yapmışlardır. Araştırmaya anneleri ile birlikte 35 çocuk katılmıştır. Çalışma sonucunda annelerin bilgi düzeyinde ve özyeterlilik becerilerinde artış olurken çocukların davranış problemlerinin azaldığı saptanmıştır.

Bushfield (2004) tarafından yapılan araştırma, cezaevinde bulunan babalara 30 gün uygulanan anne-baba eğitiminin etkilerini belirlenmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, “Ebeveyn-Çocuk İletişim Anketi”, “Sosyal Destek Algısına Yönelik Çok Yönlü Ölçek” ve “Bushfield Sorumlu Baba Anketi” kullanılarak veri toplanmıştır. Bu çalışma, bireysel görüşmelerle de desteklenmiştir. Çalışmanın sonucunda babaların; sözel ve bedensel cezalandırma ile ilgili bilgi ve tutumlarının azaldığı, ideal babalık rolüne ilişkin tutumlarının ise geliştiği ortaya konulmuştur.

Cheng (2004), uygulamış olduğu DTBY (Dare To Be You) programını değerlendirmek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Program; stres yönetimi, ailelerin çocuklara fiziksel ceza uygulamaması, anne-babalık sorumlulukları, sosyal becerileri ve hedef alınan çocukların gelişimi konularını içermektedir. Programa 3-5 yaş çocukları bulunan 30 ebeveyn katılmıştır. Veri toplamak amacıyla program öncesinde ve sonrasında “Aile Çocuk İlişkisi Envanteri”, “Anne-Babalık Rolüne İlişkin Benlik Algısı Ölçeği”, “Çocuk Yetiştirme Uygulamaları”, “Sosyal Beceriler Ölçeği”, “Çocuk Davranış Kontrol Listesi”, “Beck Depresyon Envanteri” ve “Moos Aile Çevresi Ölçeği” kullanılmıştır. Eğitimcilerin bir kısmı çocuklarıyla farklı bir sınıfta çalışırken, bir grup eğitimci de 1 yıl süreyle 12 oturumdan oluşan 30 saatlik programda iletişim, problem çözme becerileri ve etkili çocuk yönetimi

konularını anlatmıştır. Program, ebeveynlerin anne-babalık becerilerini geliştirmiştir. Deney grubundaki ebeveynlerin anne-babalık memnuniyeti, stres yönetimi becerisi ve sosyal becerileri de kontrol grubuna göre artarken, cezalandırma yöntemini kullanmaları da azalmaktadır.

Gunderson (2004), çalışmaya katılan 5 baba ve 7 anne ile okul öncesi dönemde çocuğu olan ailelere ilişkin düzenlenen stres yönetimi ve aile eğitiminin etkilerini ölçmeyi amaçlamıştır. Veri toplamak amacıyla program öncesinde ve sonrasında ailelere, “Yıkıcı Davranış Bozukluğu Ölçeği-Aile Formu”, “Çocuk Davranış Kontrol Listesi”, “Anne-Baba Stres Ölçeği”, “Anne-Baba Yeterlilik Duygusu Ölçeği” ve “Marlowe-Crowne Sosyal Arzu Edilebilirlik Ölçeği” uygulanırken; programın çocukların davranışlarına dair etkisini belirlemek amacıyla öğretmenlere “Yıkıcı Davranış Bozukluğu Ölçeği Öğretmen Formu” ve “Okulöncesi Davranış Ölçeği” uygulamıştır. Anne ve babalar 7 hafta aile eğitimine katılırken, 4 hafta da stres eğitimine katılmıştır. Çalışma sonunda stres yönetimi eğitimi, anne ve babanın stresini azaltırken aile eğitimi, çocukların olumlu davranışlarını geliştirmiştir. Çalışmanın bir başka sonucu ise ailelerin anne-babalık konusunda kendilerini daha yeterli hissetmeleri olmuştur.

Ritter (2003)’in yapmış olduğu araştırmada, doküman, hikâye, bireysel ve grupla görüşme yöntemlerinin ön planda olduğu Adleryan eğitim programına katılan annelerin grup çalışmalarını yararlı ve kullanışlı olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. 6 hafta süren çalışmaya 7 anne katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, programın annelere olumlu deneyimler ve yeni beceriler kazandırdığı, grupta annelerin birbirleriyle paylaşımlarda bulunduğu ortaya konulmuştur.

Ünal (2003), okul öncesi çocuğu olan annelere empatik iletişim eğitiminin annelerin empatik beceri düzeylerine etkisini incelemek amacı ile yaptığı araştırmasında deney grubu ve kontrol grubu olmak üzere toplam 34 anne ile çalışmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan empatik iletişim eğitimi, deney grubundaki annelere eğitim haftada iki gün 90 dakikalık oturum verilmiştir. Kontrol grubuna herhangi bir eğitim verilmemiştir. Araştırma sonucunda, deney grubundaki annelerin eğitim sonunda empatik becerilerinde istatistiksel olarak anlamlı bir gelişme görülmüştür. Deney grubunda eğitimden bir ay sonra da uygulanan tekrar test sonucunda da eğitimin etkisinin devam ettiği saptanmıştır.

Karaaslan (2002)’ın, düşük doğum ağırlıklı prematüre bebeklerin annelerine bebeklerin gelişimini desteklemeye yönelik verilen ev eğitim programının etkisini incelediği araştırmada, deney grubundaki annelere ev ziyaretleri aracılığı ile bebeklerinin gelişimini desteklemeye yönelik eğitimler verilmiştir. Kontrol grubuna ise eğitim verilmemiştir.

Araştırmada, düşük doğum ağırlıklı bebekler ve annelerine erken dönemde ve yoğun olarak verilen eğitimler bebeklerin gelişimlerini ve ev ortamlarını olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.

Nicholson, Anderson, Fox, ve Brenner'ın (2002) yaptıkları araştırmanın amacı, düşük sosyo-ekonomik seviyedeki 1-5 yaş arasındaki çocuğa sahip aileler için hazırlanan eğitim programının etkililiğini belirlemektir. Araştırmaya katılan 26 ebeveyn ile bireysel ya da küçük gruplar halinde görüşerek; çocuklarına karşı davranışlarını “Ebeveyn Davranış Kontrol Listesi” ile öfke kontrol düzeylerini “Kısa Öfke-Saldırı Anketi” ile stres düzeylerini “Anne-Baba Stres Envanteri-Kısa Form” ile çocukların davranış problemlerini “Davranış Tarama Anketi”, “Pediatrik Semptom Kontrol Listesi” ve “Eyberg Çocuk Davranışı Envanteri” ile değerlendirmişlerdir. Araştırma sonucuna göre, deney grubundaki ailelerin kontrol grubundaki ailelere göre sözel, bedensel cezalandırma, öfke ve stres düzeyleri azalmış, çocuklarında daha az davranış problemi gözlenmiştir.

Canpolat (2001)'in ilköğretim okullarında öğretmen aile işbirliği ve ailelerin eğitim ihtiyaçlarının ne düzeyde olduğunu belirlemeye yönelik yaptığı çalışmada, gecekondu bölgesindeki okullarla özel okullar karşılaştırılmıştır. Bu araştırma sonucunda gecekondu bölgesinde yaşayan velilerin eğitime olan ihtiyaçlarının daha fazla olduğu ve özellikle aile eğitimi ile ilgili televizyon programları istedikleri, özel okul velilerinin ise okul ile iletişim konusunda daha çok toplantılara katıldıkları ve çocuklarının okul ihtiyaçlarıyla daha çok ilgilendikleri bulunmuştur. Güzel'in 2006 yılında yapmış olduğu çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da aile içi iletişim konuları ailelerin önemseydiği konuların en başında gelmektedir.

Dardağan (2000)'in “İlköğretim dönemi çocukların sosyal ve akademik becerilerini geliştirmede yardımcı ebeveyn eğitim programının değerlendirilmesi” isimli araştırmasında, ebeveynlerin yaşam yoğunluklarını algılama konusunda; sorumlulukların fazlalığı, kendisine vakit ayıramama, eşleri ile çocuk yetiştirme konusunda anlaşamama ve çevreden yeterince destek alamama konularının vurgulandığı görülmüştür. Bu bulgunun sonucunda eşlerin arasında yardımlaşmanın yeterli olmadığını belirtilmiştir. Ebeveyn-çocuk paylaşımı konusunda ise; çocuklarının olumlu davranışlarını yeterince fark edememe, çocuklarını gerektiği gibi ödüllendirememe, çocukların olumlu davranışlarından çok, olumsuz davranışlarının dikkatlerini çekmesi, çocukların etkinliklerine yeterince katılmamaları dikkat çekmiştir. Böylece, anne ve babaların çocuklarını algılayışlarının olumsuz olduğunu belirtmiştir. Ailelerin pekiştirme yöntemlerini bilmemeleri ve geleneksel çocuk yetiştirme tutumları da bu verileri desteklemektedir. Ebeveyn-çocuk paylaşımı, anne ve çocuk arasında ilgi alışverişini desteklediği gibi anne-baba ve çocuk ilişkilerini de arttırdığından bu

paylaşımın okul ile ev arasında bir köprü görevini gördüğünü açıklamaktadır. Ayrıca aile içi iletişim konusu iletişim probleminin nadiren farkına varma, ileriye dönük olarak problem çözümü için araştırma yapmama konuları yoğunluk kazandığından ailelerin bir iletişim problemi yaşadıklarının farkında olmadıkları ve dolayısıyla çözüme ulaşmadıkları ve aile sorunlarının arttığı sonucuna ulaşmaktadır.

Jacobson ve Engelbrecht (2000) 0-5 yaşlarındaki çocukların ve ailelerin eğitim gereksinimlerini ve öğrenme yollarını saptamak amacıyla 740 ebeveyn ile çalışma yapılmıştır. Veri toplamak için “Bilgi Formu” ve “İhtiyaç Değerlendirme Anketi” kullanılan araştırmada üniversite mezunları ile diğer ailelerin aile eğitimi konusundaki ihtiyaçlarının ve eğitim durumlarının benzer olduğu bulunmuştur.

Bekman (1999), anne çocuk eğitim programının çocukların akademik başarıları üzerindeki kısa ve uzun vadeli etkilerini araştırmak amacıyla yaptığı çalışmayı farklı bölgelerdeki çocuklar ve anneleriyle yürütmüştür. Çalışma grubunu 102 deney ve 115 kontrol grubu olmak üzere toplam 217 anne-çocuk oluşturmaktadır. Çalışma gruplarındaki annelerin çocuklarının program öncesi-sonrası sayısal ve sözel beceri değişim puanları karşılaştırılmıştır. Eğitim programına katılan annelerin çocukları; okula uygun davranışlar sergilerken, daha ilgili, yaratıcı ve meraklıdır ve bilişsel, sosyal açıdan diğer ailelerin çocuklarına göre okula daha hazırdır. Anneler ise çocuklarının okulu ile daha fazla ilgilendikleri, başarısı için daha fazla çabaladıkları ve veli toplantılarına daha çok katılım sağladıkları belirlenmiştir.

Turan, Tezel Şahin, Turla ve Can (1999)’ın anne çocuk eğitimi programının annelerin çocuk gelişimi ile ilgili bilgilerine ve ev ortamlarının düzenlenmesine etkisini incelemek için yaptıkları araştırma evrenini; Keçiören, Yenimahalle, Altındağ ve Etimesgut ilçelerinde gecekondulu bölgesinde yaşayan 0-48 aylık çocuklar ve anneleri oluşturmuştur. 114 deney, 114 kontrol grubu olmak üzere 228 anne ve çocuğu çalışmaya katılmıştır. Deney grubundaki annelere 24 hafta süren çocukların ev ortamını iyileştirmek ve gelişimlerini desteklemek amacı ile Anne Eğitim Programı uygulanmıştır. Anne Çocuk Eğitim Programının sonucunda, deney grubundaki annelerin kontrol grubundaki annelere göre çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili daha fazla bilgiye sahip oldukları ve bunları uyguladığı görülmüştür. Annelerin bilgi düzeyi arttıkça bunu ev ortamlarına da yansıttıkları saptanmıştır.

Kağıtçıbaşı (1998), elverişsiz ortamlardan yaşayan çocukların annelerini desteklemek için uygulanan Erken Destek Projesi’nin anne-çocuk üzerine etkisini incelemek amacıyla İstanbul’da çalışma yapmıştır. Araştırmada, 280 anne-çocukla 4 yıl süreyle saha çalışması yapılırken, 217 anne-çocuk ve 109 baba ile de 6 yıl süreyle takip çalışması yapılmıştır.

Araştırmanın sonucuna göre; eğitime katılan annelerin çocukları eğitim almayanlara göre genel yetenek ve başarı testlerinden daha yüksek puan aldıkları, daha az saldırgan ve bağımlı oldukları, okulda daha uyumlu oldukları gözlenmiştir. Eğitime katılan annelerin ise daha çok kitap okuduğu, okuma ve yazma becerilerinin geliştiği, çocuklarının ev ödevleriyle ilgilendiği, benlik ve güven duygularının geliştiği, çocuk yetiştirme konusunda tutum ve davranışlarının pozitif yönde geliştiği, sorunlar karşısında daha çabuk çözüm ürettikleri, kendilerini daha iyi bir anne, eş olarak gördükleri ve daha başarılı, bilgili, yeterli olarak algıladıkları belirlenmiştir.

Yılmaz (1997), araştırmasında anne çocuk eğitim programının (AÇEP) çocuğun yaratıcılığına etkisini incelemiştir. Anne eğitim programının çocuğun yaratıcılığına etkisini ölçmek amacı ile deney ve kontrol grubundaki toplam 60 çocuğa 25 hafta süren program uygulanmıştır. Programın sonunda deney grubundaki çocukların akıcılık, esneklik, özgünlük ve zenginleştirme puanlarında, anne çocuk eğitim programına katılmayan kontrol grubu çocuklarının ise sadece esneklik ve özgünlük puanlarında ön test son test arasındaki fark pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. Araştırmanın sonucunda anne çocuk eğitim programının çocukların akıcılık, esneklik, özgünlük ve zenginleştirme puanlarını olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.

Ayçiçeği (1993) araştırmasında, anne eğitiminin etkilerini ve eğitimin anneleri, çocuklarıyla ilişkilerinde nasıl etkilediğini incelemiştir. Etkinin annelerin çocuklarına karşı daha modern bir bakış açısı kazanıp kazanamadıklarını, buna etkisi olup olmadığını incelemiştir. Anne eğitim programının örnekleme farklı sosyo-ekonomik çevrelerden oluşmaktadır. Anne eğitimi programına katılan alt sosyo-ekonomik düzeydeki 60 anne, eğitime katılmayan orta sosyo-ekonomik düzeydeki 60 anne örnekleme oluşturmuştur. Araştırmaya göre, anne eğitim programına katılanların; eşitlik, karar verme kudretleri ve eşleriyle olan iletişimlerinde olumlu gelişmeler gösterdiği belirlenmiştir. Eğitime katılanların, çocuklarının sosyal gelişimine önem verdikleri; eğitime katılmayanların ise çocuklarının fiziksel gelişimini önemsedikleri saptanmıştır. Fakat programın, modern tutum oluşturma ve evlilik doyumuyla ilgili olumlu etkileri saptanmamıştır.

Ercan (1993) ise, Anne Destek Programının bilişsel gelişim ile ilgili bölümünün eğitim alan annelerin çocukları üzerindeki etkilerini araştırmak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Bu doğrultuda, İstanbul'da alt sosyo-ekonomik düzeyden 40 çocuk deney grubuna, 40 çocuk kontrol grubuna alınmıştır. Değerlendirme aracı olarak Wechsler Analitik Üçlü Sınıflama Becerileri Testi, Çoklu Sınıflama ve Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeğinin Sözcük

Dağarcığı alt testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda annesi eğitim programına devam eden çocukların annesi eğitim almayan çocuklara oranla daha başarılı olduğu bulunmuştur.

Özdemir (1991) tarafından İstanbul Zeytinburnu'nda yapılan araştırmada; iki yıl boyunca Anne Çocuk Eğitim Programı'na katılan 45 anne ve programa dâhil olmayan 30 annenin yer aldığı çalışmada, amaç, Anne Çocuk Eğitim Programı'nın sonuçlarını değerlendirmektir. Verileri toplamak amacıyla "Aile Tutum Envanteri" ile "Anne Mülakat Formu" kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, programa katılan annelerin çocuklarını cezalandırmak yerine problemi konuşarak çözdükleri, yanlış davranışlarına tepki verirken çocukların niyetlerini göz ardı etmedikleri ve eşleriyle ilişkilerinin iyi yönde değiştiği tespit edilmiştir.

Bergman (1990), okul öncesi çağında çocukları olan aileler için eğitim programının geliştirilmesi için araştırma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul'da farklı sosyal çevrelerden seçilmiş 40 anne ve 40 baba olmak üzere 80 kişidir. Örnekleme mülakat formu uygulanmıştır. Dağılım tabloları, ortalama ki-kare ve t-test yöntemiyle elde edilen veriler analiz edilmiştir. Araştırmada, ailelerin demografik özellikleri ile kendilerini yeterli hissetme durumları arasında farklılıklar bulunmuştur. Araştırma sonucunda, ailelerin disiplin ve genel kişilik gelişimi konularında kendilerini yeterli görmedikleri sonucuna varılmıştır.

Madden, O'hara ve Levenstein (1984), amacı sosyo-ekonomik seviyesi düşük olan ailelerin anne-çocuk etkileşimini destekleyerek çocuk üzerindeki etkilerini azaltmak olan Anne Çocuk Uygulama Programının (MCHP) dokuz yıllık sonuçlarını incelemiştir. Programın değerlendirmesi 4 yıl sürmüştür. Her yıl farklı aileler bu değerlendirmeye katılmıştır. Araştırmada, Cattell Gelişimsel ve Zeka Ölçeği kullanılmıştır. Ev ziyaretlerinde elde edilen anne çocuk etkileşimleri puanlamıştır. Değerlendirmede, anne-çocuk ilişkisinin sözel iletişim kısmında olumlu etki saptanmıştır. Kısa vadede çocukların bilişsel gelişimine de katkısı olduğu görülmüştür.

Levinger (1982), aile eğitimine anne ve babanın birlikte katılması ile yalnızca birinin katılması arasında fark olup olmadığını ve bu durumun evlilik ve çocukla ebeveynlerin ilişkisini nasıl etkilediğini incelemiştir. Çalışmaya 25 aile (50 ebeveyn) katılmıştır. Bu ebeveynler, üç ve dört yaşlarında çocuğu olanlardan seçilmiştir. 12 aile (24 ebeveyn) bu eğitime eşleri ile birlikte katılmıştır. 13 ebeveyn ise tek katılmıştır. Sonuçta, aile eğitim programına birlikte katılanların sadece bir eşin eğitime katılmasına göre; evlilik ilişkileri ve çocuklarıyla olan ilişkilerinin olumlu etkilendiği bulunmuştur.

Goldstein (1980) araştırmasında, ailelere uygulanan eğitim programlarının, annelerin annelik tutumlarına ve davranışlarına olan etkisini incelemiştir. Araştırmada Ebeveyn

Etkinliği Eğitimi ve Atılganlık Eğitimi bölümlerinin etkilerini incelemiştir. Araştırmaya 48 anne katılmıştır. EEP programında; 18 anneye, sekiz hafta boyunca toplam 24 saat EEP programı uygulanmıştır. AE Programında; 18 anneye, on hafta boyunca toplam 20 saat AE programı uygulanmıştır. Kontrol grubunda da toplam 12 anne bulunmuştur. Uygulama sonucunda EEP'e katılan annelerin annelik tutumlarında ve davranışlarında önemli derecede değişimin olmadığı saptanmıştır.

Strom ve diğerlerinin (1979) yapmış oldukları çalışmanın amacı, farklı sosyo-ekonomik ve etnik gruplarda bulunan aileler için ebeveyn programı planlamaktır. Çalışma grubu, Meksika-Amerikalı siyahi 114 ebeveyn den oluşmaktadır. Ebeveynler arasındaki farklılıkları belirlemek için ğretmen Olarak Anne Baba Envanteri (PAAT) kullanılmıştır ve çalışma sonucunda eğitime katılan ebeveynlerin puanlarının istatistiksel olarak yüksek olduğu belirlenmiştir.

Genel olarak araştırma sonuçlarına bakıldığında, ailelerin aldıkları eğitimden memnun kaldıkları, bu eğitimlerin iletişim becerilerini geliştirmede etkili olduğu, ocuk yetiştirmede ve çocuğun akademik başarisının gelişiminde ailelere yardımcı olduğu görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmacılar nitel araştırma ile durumları ve olayları katılımcıların bakış açılarından anlamaya çalışırlar (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

Nitel araştırma yönteminde, genellikle alan araştırması sırasında elde edilen veriler kullanılır. Araştırmacılar bireysel ya da grup görüşmesi sırasında katılımcıların deneyimleri ve düşünceleri ile ilgili konuları görüşürler (Patton, 2014). Nitel verilerden elde edilen sonuçlar katılımcının bireysel düşüncelerini yansıtır (Creswell, 2017).

Çalışma Grubu

Çalışma grubu; 2016-2017 eğitim öğretim yılı, Ankara ili, Çankaya, Keçiören ve Yenimahalle ilçelerinde 0-18 Yaş Aile Eğitimi eğiticisi olan rehber öğretmenlerdir. Veri toplama araçları her ilçeden 10 rehber öğretmen olmak üzere toplam 30 rehber öğretmene uygulanmıştır. 30 rehber öğretmenin araştırmaya katılabilmesi için araştırmacı tarafından belirlenen kriterler şu şekildedir:

1. 2016-2017 eğitim öğretim yılı, Ankara ili, Çankaya, Keçiören ve Yenimahalle ilçelerinde 0-18 Yaş Aile Eğitimi eğiticisi olan rehber öğretmenler dikkate alınmıştır.
2. Bu araştırmaya katılan rehber öğretmenlerde gönüllülük esas alınmıştır.
3. Rehber öğretmenlerin 2016-2017 eğitim ve öğretim yılı içerisinde aile eğitimi açmış olmaları gerekmektedir.
4. Her ilçeden 10'ar olmak üzere 30 öğretmen olmasına dikkat edilmiştir.

Aşağıda rehber öğretmenler tarafından doldurulan kişisel bilgi formunda yer alan bilgiler Tablo 2.'de özetlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş, Kıdem, Medeni Durum, Eğitim Düzeyi, Çalıştıkları İlçelere Göre Dağılımları

Değişkenler	Kategoriler	N	%
Cinsiyet	Kadın	24	80
	Erkek	6	20
	Toplam	30	100
Yaş	31-40 Yaş	7	23,33
	41+ Yaş	23	76,67
	Toplam	30	100
Kıdem	11-20 Yıl	11	36,67
	21 + Yıl	19	63,33
	Toplam	30	100
Medeni Durum	Evli	25	83,33
	Bekar	5	16,67
	Toplam	30	100
Eğitim Düzeyi	Lisans	27	90
	Lisansüstü	3	10
	Toplam	30	100
Çalıştıkları İlçeler	Çankaya	10	33,33
	Keçiören	10	33,33
	Yenimahalle	10	33,33
	Toplam		100

Tablo 2'ye bakıldığında çalışma grubundaki öğretmenlerin % 20'si erkek rehber öğretmenlerden, % 80'i ise kadın rehber öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 23,33'ü 31-40 yaş aralığında, % 76,67'si ise 41 yaş ve üzerindedir. Öğretmenlerin % 36,67'sinin kıdeminin 11-20 yıl aralığında, % 63,33'ünün kıdemi ise 21 yıl ve üzerindedir. Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde; % 83,33'ünün evli, % 16,67'sinin ise bekar olduğu görülmektedir. Çalışma grubundaki rehber öğretmenlerin % 90'ı lisans, % 10'u lisansüstü eğitime sahiptirler.

Katılımcılarla ilgili verilere ilişkin örneklerden bazıları şu şekildedir:

“K1 katılımcısı (Keçiören ilçesinde görev yapıp ankete katılan rehber öğretmenlerden birincisi);

Cinsiyet	☒ Kadın	☐ Erkek		
Yaş	☐ 20-30 yaş	☐ 31-40 yaş	☒ 41+ yaş	
Kıdem	☐ 0-5 yıl	☐ 6-10 yıl	☐ 11-20 yıl	☒ 21+ yıl
Medeni Durum	☐ Evli	☒ Bekâr		
Eğitim Düzeyi	☒ Lisans	☐ Lisansüstü		
Çalışılan İlçe	☐ Çankaya	☒ Keçiören	☐ Yenimahalle	

“Y4 katılımcısı (Yenimahalle ilçesinde görev yapıp ankete katılan rehber öğretmenlerden dördüncüsü);

Cinsiyet	☒ Kadın	☐ Erkek		
Yaş	☐ 20-30 yaş	☒ 31-40 yaş	☐ 41+ yaş	
Kıdem	☐ 0-5 yıl	☐ 6-10 yıl	☒ 11-20 yıl	☐ 21+ yıl
Medeni Durum	☒ Evli	☐ Bekâr		
Eğitim Düzeyi	☐ Lisans	☒ Lisansüstü		
Çalışılan İlçe	☐ Çankaya	☐ Keçiören	☒ Yenimahalle	

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Eğitici görüşme formu.

Araştırmacı tarafından geliştirilen “Eğitici Görüşme Formu”, “Katılımcı Profili” ve “Araştırma Soruları” başlıkları altında iki bölümden oluşmaktadır (Ek-1). Katılımcı profili başlığı altında cinsiyet, yaş, kıdem, medeni durum, eğitim düzeyi ve çalışılan ilçe soruları yer almaktadır. Araştırma soruları başlığı altında ise 0-18 Yaş Aile Eğitimi Eğiticisi olan rehber öğretmenlerin yaşadıkları sorunları anlamak ve sunacakları çözüm önerilerini belirlemek amacıyla oluşturulmuş yarı yapılandırılmış 10 açık uçlu soru bulunmaktadır.

“Eğitici Görüşme Formu”, alanyazın taraması yapılarak ve uzman görüşlerine başvurularak hazırlanmıştır. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular pilot uygulamaya tabi tutulmuştur. Pilot uygulama sonucunda yapılan analizler doğrultusunda görüşme soruları, uzman görüşüne sunulmuş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. “Eğitici

Görüşme Formu” Ankara ili; Çankaya, Keçiören, Yenimahalle İlçe Millî Eğitim Müdürlüklerine bağlı okullarda görev yapan 30 rehber öğretmene uygulanmıştır.

Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ve tez önerisiyle birlikte Eğitim Bilimleri Enstitüsü kanalıyla Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğünden araştırmanın yapılması için gerekli izinler alınmıştır (Ek-2). Alınan izin belgesi ile birlikte örnekleme alınan Çankaya, Keçiören ve Yenimahalle ilçelerine bağlı okullara gidilerek okul yöneticileri ile gerekli görüşmeler yapılmıştır. Okul rehber öğretmenlerine birer tane yarı yapılandırılmış görüşme formu bırakılarak, doldurulurken dikkat edilmesi gereken hususlarla ilgili öğretmenler bilgilendirilmiştir. Öğretmenlere anketlerin verilmiş tahinden bir hafta sonra tekrar alınacağı belirtilmiştir. Belirlenen günlerde okullara gidilip öğretmen görüşme formları toplanmıştır.

Nitel araştırmalarda verilerin ve araştırma sonuçlarına nasıl ulaşıldığının ayrıntılı olarak rapor edilmesi, nitel araştırmanın geçerliliğinde önemli bir unsurdur. Nitel araştırmada iç ve dış geçerlilik olmak üzere iki çeşit geçerlilik türü vardır. İç geçerlilik araştırmacının gözlediği ya da anladığı durumların gerçeği yansıtması, yansıtıyor ise ne kadar yansıtıyor olduğu ile ilgilidir. Dış geçerlilik ise elde edilen verilerin genellenmesi ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmadan elde edilen veriler ve hangi çıkarımların yapılabileceği bulgular ve sonuçlar bölümünde verilmiştir. İç geçerliliği sağlamak adına formlar analiz edilirken bir araştırmacıdan yardım alınmış ve formlar ayrı ayrı incelenmiştir. Dış geçerliliği sağlamak adına alanda yapılan çalışmalar incelenmiştir.

Nitel araştırmalarda güvenilirlik önemli bir yere sahiptir. Nitel araştırmalarda güvenilirlik incelenirken verilerin doğruluğuna bakılır ve görüşme esnasında belirtilen ifadelerin doğrudan aktarılması büyük önem taşır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012). Araştırmada güvenilirliği sağlamak adına; görüşme formlarına yazılan bütün cevaplar analiz edilmiş ve katılımcıların görüşleri doğrudan alıntı yapılarak bulgular bölümünde sunulmuştur.

Veri Analizi

Toplanan veriler uzman görüşüne sunulmuş ve incelenen verilerde anlam farklılığına yol açabilecek yorumların üzerinde tartışılarak fikir birliğine varılmıştır. Bunun yanı sıra eğitici görüşme formunun taslak halinden son haline, uzman görüşlerinden sonuçların sunulmasına kadar her bir adım ayrıntılı bir şekilde raporlanmıştır. Bu sayede araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğinin artırılması hedeflenmiştir. Elde edilen görüşme formları tek tek birkaç kere baştan sona okunduktan sonra sistematik kodlama yapılmıştır. İlçeler Çankaya (Ç), Keçiören (K), Yenimahalle (Y) şeklinde; aynı ilçelerden ankete katılan rehber

öğretmenler ise 1'den 10'a kadar sayı ile gösterilmiştir. Örneğin; “Ç1” ifadesi, Çankaya İlçesinde görev yapıp ankete katılan birinci rehber öğretmeni; “K3” ifadesi, Keçiören İlçesinde görev yapıp ankete katılan üçüncü rehber öğretmeni; “Y10” ifadesi, Yenimahalle İlçesinde görev yapıp ankete katılan onuncu rehber öğretmeni karşılamaktadır. Verilerin çözümlenmesinde cümleler ve kelime grupları analiz birimi olarak seçilmiş, veri toplama aracında yer alan görüşmeler analiz edilmiştir. Sonraki aşamada belirlenen kodlara göre kategoriler oluşturulmuştur. Katılımcıların görüşme formları analiz edildikten sonra oluşturulan kategorilerle katılımcıların görüşlerindeki farklılıklar ve benzerlikler belirlenmiş, verilerde saklı örüntü ve temalar ortaya çıkarılmış ve bu kategoriler karşılaştırılmıştır.

Veri toplama araçlarından elde edilen cevaplar, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz ve içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012).

Veriler analiz edilirken öncelikle uygun sınıflama ya da kodlama yapılır. Görüşme formlarından elde edilen veriler, içerik analizi yoluyla; tema, kategori ve durum örneklerine ayrılır. Bu gruplamaya göre birleştirilen yanıtlar nitel araştırmanın ürünleridir (Patton, 2014). Araştırmada kullanılan görüşme formlarından elde edilen veriler de belirli temalar etrafında birleştirilmiş ve bulgular bölümünde aynı paragraflar halinde sunulmuştur. Bazı verilere ilişkin verilen cevaplardan ortak kategoriler oluşturularak içerik analizi yapılırken bazı veriler olduğu gibi yansıtılarak betimsel analiz yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen %10 ve altındaki değerler de yorumlamaya dâhil edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde 0-18 Yaş Aile Eğitimi Eğiticisi olan rehber öğretmenlerin yaşadıkları sorunları anlamak ve sunacakları çözüm önerilerini belirlemek amacıyla oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formuna verilen cevaplar analiz edilerek sunulmuştur. Bu formda on adet açık uçlu soru sorulmuştur; ancak verilen cevaplar üç kategori altında toplanmıştır. Bunlar:

1. “0-18 Yaş Aile Eğitimi” Kursu Açma Konusunda Yaşanılan Sorunlar
2. Kursiyerlerle İlgili Sorunlar
3. Kurs Programı İle İlgili Sorunlar

“0-18 Yaş Aile Eğitimi” Kursu Açma Konusunda Yaşanılan Sorunlar

Araştırma grubunda yer alan öğretmenlerin “0-18 Yaş Aile Eğitimi” kursu açma konusunda yaşanan sorunların neler olduğuna dair verdikleri cevapların bir kısmı; kurs açma sürecinde yaşadıkları sorunlarla ilgilidir. Bu sorunlar; katılımcılar, yöneticiler, resmî işlemlere ilişkindir. Elde edilen veriler altı ana tema etrafında şekillenmiştir. Bu temalar ve verileri Tablo 3’te gösterilmiştir:

Tablo 3. *Kurs Açma Konusunda Yaşanılan Sorunlar*

Problem	N	%
Katılımcıdan kaynaklı sorunlar	27	90
Kurs ortamından kaynaklı sorunlar	8	26,67
Yöneticiden kaynaklı sorunlar	7	23,33
Tanıtım yetersizliğinden kaynaklı sorunlar	4	13,33

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 90’ı “0-18 Yaş Aile Eğitimi” kursu açarken katılımcıdan kaynaklanan problemler yaşadıklarını, % 26,67’si kurs ortamından kaynaklanan problemler yaşadıklarını, % 23,33’ü yöneticiden kaynaklanan problemler yaşadıklarını ve % 13,33’ü tanıtım yetersizliğinden kaynaklanan problemler yaşadıklarını, %

6,67'si kursun zamanından kaynaklanan problemler yaşadıklarını, % 6,67'si resmi işlemlerden kaynaklı sorunlar yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 90'ı "0-18 Yaş Aile Eğitimi" kursu açarken katılımcıdan kaynaklanan problemler yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bu problemler aşağıda sıralanmıştır:

- Kursiyerlerin katılım konusunda isteksiz olması
- Kurs saatinin katılımcılara uymaması
- Katılımcılarda sürekliliğin sağlanamaması
- Çalışan katılımcıların iş yerlerinden izin alamamaları
- Katılımcıların bir başka kursu tercih etmeleri
- Çocuklu annelerin çocuklarını bırakacak yerlerinin olmaması

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 60'ı (N=18) kursiyerlerin kursa katılım konusunda isteksiz olduklarını, % 23,33'ü (N=7) kursun saatinin katılımcılara uymaması konusunda problem yaşadığını, % 16,67'si (N=5) katılımcıların kursa sürekli devamı konusunda problem yaşadığını, % 16,67'si (N=5) çalışan katılımcıların iş yerinden izin alma konusunda problem yaşadığını, % 13,33'ü (N=4) katılımcıların başka kurslara katıldığını, % 10'unun (N=3) çocuklu annelerin çocuklarını bırakacakları yer olmamasından kaynaklı sıkıntı yaşadıklarını ve bu nedenle kursa katılım sağlayamadıklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 60'ı (N=18) kursiyerlerin kursa katılım konusunda isteksiz olduklarını bildirmişlerdir. Konuyla ilgili katılımcılar; kursiyerlerin kursa katılma konusunda isteksiz ve bilgisiz olduklarını, kursiyerleri ikna etmek için çok uğraştıklarını; kursiyerlerin daha önce farklı kurumların kurslarına katıldıklarını ve bu nedenle katılım konusunda isteksiz olduklarını, zaman konusunun da katılımcıların isteksizliğini etkilediği belirtilmiştir (K7, Ç3, Y2).

"En büyük sorun kursiyer bulmada yaşıyorum aşamada nerdeyse sokaktaki adamları yolundan çevirip kursa katılmaları konusunda ikna etmeye çalışıyorum. O dönemde kendimi insanlara rahatsızlık veriyormuşum gibi hissediyorum." (K7)

Katılımcılardan % 23,33'ü (N=7) kursun saatinin katılımcılara uymaması konusunda problem yaşadığını belirtmişlerdir. Kursun mesai saatleri dışında açılmasının kursiyer bulmayı zorlaştırdığını, eğitimcilerin de mesai saatleri dışında kurs açmak istememeleri nedeni ile eğitici ve kursiyer bulmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir (Ç1, Ç10, Y2, Y3, Y8, Y10).

"Rehber öğretmen olarak çalıştığım kurumda 0-18 yaş aile eğitimi için saha çalışması için mesai saatleri dışında (09-15.00) idarecilerim katılabileceğimi belirttiklerinden"

okul ziyaretini gerçekleştiremedim. 15.00'dan sonra velilerin okullara gelmesi zor. Bu kursu açan diğer kurs hocaları benim adıma ziyaret ettikleri okullarda katılımcı listesi oluşturdu. Ayrıca kursu mesai saatim dışında açtığım takdirde saat 15:00'dan sonra veli katılımı zor olacağı için ben mesai saati içinde açıyorum. Bu nedenle de ücret alamıyorum.” (Y2)

Katılımcılardan % 16,67'si (N=5) kursiyerlerin sürekliliğini sağlama konusunda problem yaşadığını belirtmişlerdir. Kursiyerlerin kurs başlangıcındaki motivasyonlarını kursun devamında kaybetmeleri, kursiyerlerin hastalanmaları, işe girmeleri, kurs yerine farklı aktiviteleri seçmeleri kursiyerlerin kursa devamda sürekliliği sağlama konusunda sorun olarak belirtilmiştir (Ç4, Ç7, Y1, Y4, Y5, K6, K7).

“Kursların açılacağı mekân sıkıntısı var okullarda kalabalık olduğu için pek izin verilmiyor talep çok oluyor, kayıt güzel ama devam konusunda sıkıntılar var. Sadece devlet okullarında açma imkânı oluyor o da yer sıkıntısı olmazsa. Geçtiğimiz dönem okul idaresi de talep olmasına rağmen listeler elimizde olmasına rağmen bu kursların açılışına pek destek olmadı.” (K6)

Katılımcılardan % 16,67'si (N=5) çalışan katılımcıların iş yerinden izin alma konusunda problem yaşadığını belirtmişlerdir (Ç1, Ç3, K1, Y9).

“*Sürenin çok uzun olması,

*Çalışan veliler olduğu için zaman bulamamaları” (Y9)

Katılımcılardan % 13,33'ü (N=4) katılımcıların başka kurslara katıldığını ve bu nedenle katılım sağlamadıklarını belirtmişlerdir. Aile Bakanlığı, vakıf, belediye gibi kurumların açtıkları benzer kurslara daha önce katılmış olmaları nedeni ile katılım sağlamadıklarını belirtmişlerdir (Ç1, Ç3, K3, K4).

“Daha önce belediyelerin, Aile Bakanlığının, çeşitli vakıf ve derneklerin, müftülüklerin, halk eğitim merkezlerinin düzenlemiş olduğu benzer eğitimlere velilerin daha önce katılmış olmaları ve de çalışan velilerin zaman sorunu yaşamaları” (Ç3)

Katılımcılardan % 10'unun (N=3) çocuklu annelerin çocuklarını bırakacakları yer olmamasından kaynaklı sıkıntı yaşadıklarını ve kursa kayıt olmak istemediklerini belirtmişlerdir (K4, K6, Y8).

“Okulun ortamı bu kadar uzun programı kaldırarak kapasitede değil. Yetişkin eğitiminde insanları uzun süreli programda tutmak imkân gerektirir. İmkânlar karşılanmazsa sıkıcı olur(sigara içme, çay içme vs.) İmkânları kendimizin oluşturması

da bize sıkıntı yaratıyor. Çalışan velilerin izin sorunu oluyor. Bebekli ve küçük çocuklu veliler katılamıyor. Yatalak hastası olan kişiler katılamıyor.” (Y8)

Katılımcılardan % 6,67’sinin (N=2) kurs ile ilgili bilgi sahibi olmamaları nedeni ile kursa katılmak istemediklerini bildirmişlerdir (K10, Y5).

“Okul müdürleri ve anasınıflı öğretmenlerinin birçoğunun bu eğitim hakkında yeterince bilinçlendirilmemiş olmaları maalesef bize olumsuz yansıyor. Yer verme noktasında bize sıkıntı yaşıyorlar ya da kötü şartları olan yerleri eğitim için tahsis edebiliyorlar. Kişisel ilişkilerle devam ettirdiğimiz okulların dışında eğitim verilen yerlerde kendimizi sığıntı gibi hissediyoruz.” (K10)

Katılımcılardan % 3,33’ü (N=1) kursiyerlerin kendilerini yeterli görmeleri nedeni ile kursa katılmak istemediklerini belirtmiştir (Y3).

Katılımcılardan % 3,33’ü (N=1) kursiyerlerin kursta verilen eğitimleri uygulamada zorluk yaşayacağı ve çocukları ile gerektiği gibi ilgilenememe korkusu ile kursa katılım göstermediklerini belirtmiştir (Y3).

Katılımcılardan % 3,33’ü katılımcıların eşlerinden ya da aile büyüklerinden izin alamaması nedeni ile kursa katılım konusunda isteksiz olduklarını belirtmiştir (Y3).

“*Kursiyerlerin 0-18 Yaş Aile Eğitimi kursu hakkında bilgi sahibi olmamaları.

*Birçok velinin ilk defa bizim tanıtımımızla duydukları bu kursa katılmama nedenleri farklı gerekçelere dayanmaktadır.

Bunlar: anne-babanın çocuğunun eğitimi konusunda kendisini yeterli görmesi,

Ön yargılı davranarak bu kursun faydalı olmayacağını düşünmesi,

Kursta verilen eğitim doğrultusunda uygulamalarda zorluk çekeceği ve çocukla gerektiği gibi ilgilenemeyeceği düşüncesi,

Eşinin veya aile büyüklerinin annenin kursa katılmasına izin vermemesi,

Yeterli zamanlarının olmadığı gerekçesi(çalışanlar ve ev hanımları)

Küçük çocuklarına bakacak kimsenin olmaması,

Kurs duyuru işi idare destekli olmadığı kursun veliler tarafından önemsenmemesi

Uzaklık

Ders süresinin uzunluğu

gibi nedenlerden dolayı kursiyer bulmakta güçlükler yaşanmaktadır.” (Y3)

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 26,67'si (N=8) kurs açılırken ve kurs esnasında kurs ortamından kaynaklı sıkıntılar yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bu problemler aşağıda sıralanmıştır:

- Kurs açmaya uygun sınıfın olmaması
- Çocuk bakım odalarının olmaması
- Okulların fiziksel imkânlarının yetersiz olması

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 16,67'si (N=5) kurs açmaya uygun sınıf bulunmamasını, % 13,33'ü (N=4) çocuk bakım odalarının olmamasını, % 13,33'ü (N=4) okulların fiziksel imkânlarının yetersiz olmasını kurs ortamından kaynaklanan sorun olarak belirtmiştir.

Katılımcılar aile eğitimi için uygun sınıf bulamadıklarını; bu durumun idarecilerin olumsuz tavrından da kaynaklandığını belirtmişlerdir. Bu konuya ilişkin katılımcılar; talebin çok olması nedeni ile kalabalık sınıflara okulların izin vermediğini, yer bulmakta zorlandığını, idarecilerin olumsuz tavır sergilemelerinin kursun açılmasına engel olduğunu; idarecilerin olumsuz tavrının ise eğitim konusunda yeterince bilgili olmamalarından kaynaklandığını belirtmişlerdir (K6, K10).

“Kursların açılacağı mekân sıkıntısı var okullarda kalabalık olduğu için pek izin verilmiyor talep çok oluyor, kayıt güzel ama devam konusunda sıkıntılar var. Sadece devlet okullarında açma imkânı oluyor o da yer sıkıntısı olmazsa. Geçtiğimiz dönem okul idaresi de talep olmasına rağmen listeler elimizde olmasına rağmen bu kursların açılışına pek destek olmadı.” (K6)

Konuya ilişkin bazı katılımcıların görüşleri; çocuğu olan katılımcılar için çocuk bakım odalarının olmaması, çocukları bırakacak yerlerinin olmamasının problem oluşturduğu yönündedir (Y4, Ç5, K1).

Konuya ilişkin bazı katılımcılar; kursiyerlerin okullarda ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını, okulların fiziksel imkânlarının yetersiz olduğunu; kursiyerlerin kurs arasında yiyecek-içecek gibi ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını belirtmişlerdir (Y8, Ç1, Y7).

“Okulun ortamı bu kadar uzun programı kaldırarak kapasitede değil. Yetişkin eğitiminde insanları uzun süreli programda tutmak imkân gerektirir. İmkânlar karşılanmazsa sıkıcı olur(sigara içme, çay içme vs.) İmkânları kendimizin oluşturması da bize sıkıntı yaratıyor. Çalışan velilerin izin sorunu oluyor. Bebekli ve küçük çocuklu veliler katılamıyor. Yatalak hastası olan kişiler katılamıyor.” (Y8)

Katılımcıların kurs ortamından kaynaklanan sıkıntılar başlığı altında belirttikleri görüşler incelendiğinde; fiziksel imkânların hazır tutulmadığı, kurs açmaya uygun sınıfların ayarlanmadığı; kursun planlaması esnasında katılımcı profiline düşünülerek çocuk bakım odası/oyun odası gibi ihtiyaçların karşılanmadığı; kursiyerlerin yeme-içme gibi ihtiyaçlarının planlanmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 23,33'ü (N=7) "0-18 Yaş Aile Eğitimi" kursu açarken yöneticilerden kaynaklanan problem yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Yöneticilerden kaynaklı yaşanan problemlerin ağırlıklı olarak yöneticilerin olumsuz tavrından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Yöneticilerin olumsuz tavırlarının; yöneticilerin bu konuda bilgisiz olması, ailelere ulaşılmasını engellemesi, kursun zamanı konusunda yardımcı olunmaması, eğitici ücretlerinin zamanında yapılmaması ve fiziksel imkânların hazır tutulmaması ve yardımcı olunmaması şeklinde gerçekleştiğini belirtmişlerdir (K3, K4, K6, K10, Y3, Y7, Ç3, Ç6).

"Eğitim zamanını ayarlama ve ücret ödenmesinde sorun yaşanabiliyor." (Ç3)

Elde edilen veriler ışığında; kursun açılmasında önemli bir yere sahip olan idarecilerin olumsuz tavrının kursiyer ve kurs açısından problem oluşturduğu tespit edilmiştir. İdarecilerin bilgi yönünden yetersiz olmaları ise engelleyici tavırlarının altındaki en önemli sebep olarak görülmüştür.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 13,33'ü (N=4) kurs açılırken tanıtım yetersizliğinden kaynaklı sıkıntılar yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Tanıtım yetersizliği ile ilgili olarak okullardaki idarecilerin ve anasınıfı öğretmenlerinin velileri bilinçlendirmesinin önemli olduğunu, aksi takdirde aile eğitimi ile ilgili tanıtımların yapılmadığı; aile eğitiminin televizyon ve basında yeterli bir şekilde yer almadığı, reklam boyutunun eksik olması nedeni ile kursiyerlere ulaşılmasında problemler yaşandığı dile getirilmiştir (K10, Y4, Y6, Y7).

Elde edilen veriler ışığında, tanıtımın 0-18 yaş aile eğitimi kursları açısından yetersiz kaldığı, bu durumun da katılımcı sayısını engellediği görülmüştür.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 6,67'si (N=2) "0-18 Yaş Aile Eğitimi" kursu açarken zamandan kaynaklanan problemler yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Kursun mesai saatleri içinde açılıyor olmasının katılımcıların izin alamaması, kursa katılmak istememesi, eğiticilerin kursun zamanından dolayı kursu açmak istemediklerini belirtmektedirler (Y2, Y8).

“Rehber öğretmen olarak çalıştığım kurumda 0-18 yaş aile eğitimi için saha çalışması için mesai saatleri dışında (09-15.00) idarecilerim katılabileceğimi belirttiklerinden okul ziyaretini gerçekleştiremedim. 15.00’den sonra velilerin okullara gelmesi zor. Bu kursu açan diğer kurs hocaları benim adıma ziyaret ettikleri okullarda katılımcı listesi oluşturdu. Ayrıca kursu mesai saatim dışında açtığım takdirde saat 15:00’den sonra veli katılımı zor olacağı için ben mesai saati içinde açıyorum. Bu nedenle de ücret alamıyorum.” (Y2)

Verilere göre, rehber öğretmenlerin mesai saatleri içinde belirtilen faaliyetleri yapmaları zor olduğu için rehber öğretmenlerin zorlandığını, mesai saatleri dışında yapılan kurslara ise katılımcıların talep göstermediği görülmüştür.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 6,67’si (N=2) kurs açılırken gerçekleştirilen resmi işlemlerden kaynaklı problem yaşadıklarını dile getirmiştir.

Kursların halk eğitimi merkezi üzerinden açılması, kontrollerin halk eğitimi merkezleri tarafından yapılması ve kayıt sırasında kursiyerlerin nüfus cüzdanlarının istenmesi problem olarak belirtilmiştir (Y1, Y8).

“Halk eğitimi aracılığıyla olması sıkıntılıdır. Halk eğitimde çalışan öğretmenlerin işine karıştırmış etkisi yarattı. Kursiyerlerin kaydı sırasında nüfus cüzdanlarını istemenin sorun yarattığını arkadaşarımdan duydum. Materyallerin alınması sırasında günü birlik gelgitlerin yapıldığı sıkıntı yaratmış. Arabalar su yakmıyor. Ayrıca mesai saatleri dışında açılması bize de uymuyor, velilere de uymuyor Yeterli sayıyı bulamadığım için ben yapamadım.” (Y8)

Bu görüşlere göre katılımcıların bir kısmının kursların halk eğitimi merkezleri üzerinden açılmasını eleştirdiklerini, bu işlemlerin kursun açılmasını zorlaştırdığını savundukları görülmektedir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerden elde edilen verilere göre; kurs açma konusunda yaşanan sorunların, aile eğitimi kursu için en önemli problem olduğu görülmüştür. Bu problemlerin en yüksek oranı katılımcıdan kaynaklı problemlere aittir. Bu verilere göre; kursiyerlerin katılım konusunda isteksiz olması, kursun zamanı, katılım süresinin sağlama, çalışanların izin alamayıları, katılımcıların başka kursları tercih etmeleri ve çocuklu annelerin çocuklarını bırakacak yerlerinin olmaması; kursa katılımı etkileyen en önemli nedenler olarak belirlenmiştir.

Kursiyerlerle İlgili Sorunlar

Araştırmaya katılan rehber öğretmenler, kursun açılması ve devamı sırasında kursiyerler ile ilgili problem yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bu problemler; kursiyerlerin derse aktif katılımı, kursiyerlerden gelen problemler ve kursiyerler ile yaşanan iletişim sorunları alt temaları etrafında şekillenmektedir. Bu alt temalara ilişkin veriler Tablo 4.'te gösterilmiştir.

Tablo 4. *Kursiyerlerle İlgili Sorunlar*

Problem	N	%
Kursiyerlerin kişisel sorunları	23	76,67
Kursa aktif katılım ile ilgili sorunlar	15	50
Yaşanan iletişim sorunları	9	30

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 76,67'si kursiyerlerin kişisel problemlerinden kaynaklı sıkıntılar yaşandığını, % 50'si kursa aktif katılımı ile ilgili sıkıntılar yaşandığını, % 30'u yaşanan iletişim problemlerini sorun olarak belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 76,67'si (N=23) kursiyerlerin kişisel problemlerinden kaynaklı sıkıntılar yaşandığını belirtmişlerdir. Bu problemler aşağıda sıralanmıştır:

- Kursiyer eşlerinin tutumlarından kaynaklı sorunlar
- Zaman sorunu
- Çocuklarından kaynaklı sorunlar
- Evlilikleri ile ilgili sorunlar

Katılımcıların % 23,33'ü (N=7) kursiyerlerin eşlerinin tutumlarından kaynaklı problemlerle karşılaştıklarını, % 20'si (N=6) zaman problemi yaşadıklarını, %16,67'si (N=5) çocuklarından kaynaklı problemler yaşadıklarını, % 16,67'si (N=5) evlilikleri ile ilgili problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların % 23,33'ü (N=7) kursiyerlerin eşlerinin tutumlarından kaynaklı problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu problemler temelde iki görüş etrafında şekillenmektedir. Birincisi, kurslara daha çok annelerin katılmasından hareketle, sorumluluğu annelerin üstlenmesi ve buna bağlı olarak ailedeki diğer bireylerin anneye yardımcı olmaması ve çatışma yaşanmasına ilişkindir (Ç3, Ç8, K2, Y1, Y3, K7) . Diğer görüş ise, anne ve babaların çocuklarına karşı tutarsız davranışlar sergilemeleri veya tutumlarının olumsuz sonuçlarına ilişkindir. Anne ve babaların olumsuz tutumlarının; aşırı korumacı ya da aşırı

tavizkar davranışlar sonucu ortaya çıktığı, iletişim problemleri yaşandığı belirtilmiştir (K2, K7, K10, Y1, Y3).

“Çocuk yetiştirirken eşlerinin ilgisiz davranması, çocukla ilgili her türlü sorumluluğun anneye bırakılması” (Ç3)

“*Babanın eğitimi önemsememesi veya anneye eğitim konusunda destek vermemesi

*Çocuk eğitiminde aile büyüklerinin etkili olmaları ve olumsuz tutumlarına devam etmeleri, annenin diğer aile bireylerinden destek görmemesi” (Y3)

Verilere göre; kursiyer bayanlara eşlerinin yardımcı olmadığı, eşlerinin çocuklara karşı ilgisiz olduğu, eşleri ile kursiyerlerin tutarsız davranışlarının çocuklara farklı yansıdığı; bu konunun da kurstan alınan verimi düşürdüğü, katılımı azalttığı görülmüştür.

Katılımcıların % 20’si (N=6) kursiyerlerin zaman ile ilgili sıkıntılarına değinmişlerdir. Zaman sıkıntısının temelde kurs zamanını ayarlayamamak, ek olarak da devamsızlık problemi olarak kendini gösterdiğini belirtmişlerdir (Ç5).

Katılımcıların % 16,67’si (N=5) kursiyerlerin çocuklarından kaynaklanan problemler yaşadıklarına değinmişlerdir. Çocuklarının ergenlik dönemine girmeleri ile birlikte farklı türden sorunlarla uğraştıklarını, çocuklarını bırakacak yerleri olmadığı için problem yaşadıklarını belirtmişlerdir (K1, K3, Y8).

Verilere göre, kursiyerlerin çocuklarından kaynaklı problemler temelde kursiyerlerin çocuklarını bırakacak yer bulamamaları ve dolayısı ile kursa devam edememeleri şeklinde ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak da katılımcıların ergenlik çağındaki çocukları ile yaşadıkları sıkıntılar ve yine çocuklarının ders çalışma problemleri öne çıkmaktadır.

Katılımcıların % 16,67’si (N=5) kursiyerlerin evliliklerinden kaynaklı problemler yaşadıklarına değinmişlerdir. Eşlerin problemlerini çocuklarından öncelikli görmesi ve çocuğu ikinci plana atması, eşlerin kendi aralarındaki problemleri çözememeleri ve evlilikten kaynaklanan sıkıntıları çözmeye istekli olmamaları gibi nedenlerin kursa katılımı etkilediğini belirtmişlerdir (K6, Y6).

“Daha çok eşlerle ve eşin ailesiyle ilgili problemler var. Çocukların problemleri ikinci planda kalmaktadır. Öncelikle bu ailelerin evlilik ve ilişkilerle ilgili sorunları çözülmeli” (K6)

“Aslında çocukların sorunlarından evvel eşlerin kendi aralarındaki Maddi ve manevi problemler, özellikle eşler ve çocuklarla iletişim problemleri, kendilerini geliştirmeye kapatmış olmalarından dolayı yaşanan sorunlar.” (Y6)

Elde edilen verilere göre, evliliklerinden kaynaklı problemlerin karı-koca arasındaki ilişkinin sağlıklı kurulamamasından, eşlerin sorumluluklarının çok olmasından, bu problemlerinin çocukların eğitimine de yansması ve aile içinde yaşanan iletişim sıkıntılarında kaynaklandığı saptanmaktadır.

Katılımcıların % 6,67'si (N=2) kursiyerlerin devamsızlık problemine değinmişlerdir (Ç7).

“Kurallar başta konuşulmasına, eğitimlere devamın özellikle vurgulanmasına rağmen katılımında zaman zaman devamla ilgili sıkıntılar yaşanabiliyor.” (Ç7)

Katılımcıların % 3,33'ü (N=1) kursiyerlerin çocuk eğitim materyallerinin zamanında yapılmamasını problem olarak belirtmişlerdir. Buna ilişkin olarak katılımcı, kursiyerlerin devamsızlık yaptıklarını, ÇEM'leri zamanında yapmadıklarını ve gruplardan kaynaklı anlam kargaşası yaşandığını belirtmiştir (Ç6).

“Devamsızlık yapabiliyorlar. ÇEM'leri zamanında yaptıramayabiliyorlar, grup kozmopolit bir yapıda olduğu için, anlam kargaşası yaşanabiliyor.” (Ç6)

Elde edilen verilere göre; kursiyerlerin devamsızlık problemleri, ÇEM'lerin zamanında yapılmaması gibi sebepler; “0-18 Yaş Aile Eğitimi” kurslarına katılımı düşürmektedir. Ancak önceki veriler de değerlendirildiğinde, bu problemlerin kursiyerlerin isteksiz olmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 50'si (N=15) kursa aktif katılım konusunda sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kursa aktif katılım ile ilgili sorunlar aşağıda sıralanmıştır:

- Çocuklarından kaynaklı sorunlar
- Kursiyerlerin kursa ilgisiz olmaları
- Devam konusunda yaşanan sorunlar
- Çalışan velilerin izin alma sorunu

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 16,67'si (N=5) çocuklarından kaynaklanan problemler nedeni ile aktif katılım sağlayamadıklarını, % 13,33'ü (N=4) kursiyerlerin ilgisiz olmaları nedeni ile problem yaşadıklarını, %13,33'ü (N=4) devam konusunda problem yaşadıklarını, % 10'u (N=3) ise çalışan velilerin izin alma konusunda problem yaşadıklarını dile getirmiştir.

Katılımcıların % 16,67'si (N=5) kursiyerlerin çocuklarından kaynaklı problemler yaşadıkları için kursa aktif olarak katılamadıklarını belirtmişlerdir. Bunlar; çocuklarının

yaşadığı sağlık problemleri, çocuklarını bırakacak yerlerin olmaması, annelerin misafir kabulü, kurs saatinde çocukları bırakacakları yerde sıkıntılar çıkması gibi sorunlar etrafında şekillendiği belirtilmiştir (Ç2, K1, K2, Y3)

“Uzun süreli bir kurs olduğu için çocuklarının yaşadığı sağlık problemlerinden dolayı devamsızlıklar yaşıyor, bunun dışında derse aktif katılımı engelleyen bir sorunla karşılaşmadım.” (Ç2)

Elde edilen verilere göre, katılımcıların çoğunluğunun anne olması sebebiyle; çocuklarını bırakacak yer bulamadıklarını, çocukların yaşadıkları sağlık problemleri nedeniyle devamsızlık yapmak durumunda kaldıklarını, çocukların sorumlulukları ile kurs sorumluluğu birleştiğinde kaldıramayacaklarına dair düşünceleri; kursiyerlerin kursa devam etmelerinin önündeki en büyük engel olarak tespit edilmiştir.

Katılımcıların % 13,33’ü (N=4) kursiyerlerin kursa ilgisiz olmaları sebebiyle derse aktif katılım konusunda problem yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Katılımcılar; kursiyerlerin kursa isteksiz olması, kursu sıkıcı bulmaları nedeni ile aktif katılım sağlanmadığını belirtmişlerdir (Y9, Ç1).

Katılımcıların % 13,33’ü (N=4) kursiyerlerin kursa devam konusunda problem yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bazı kursiyerlerin katılmış olmak için geldiklerini ve bir an önce kursu bitirip gitmek istediklerini belirtmişlerdir (Ç4, Y8).

Katılımcıların % 10’u (N=3) çalışan kursiyerlerin izin alma konusunda problem yaşadıklarını dile getirmişlerdir (Ç5).

Katılımcıların % 3,33’ü (N=1) ailesi ile birlikte yaşayan kursiyerlerin ailelerinden izin alma konusunda problem yaşadıklarını dile getirmişlerdir (K10).

Katılımcıların % 3,33’ü (N=1) eğitimcilerin alanında yetkinliğe sahip olmamasının ve kurs sonunda alınan belgelerin iş istihdamında kullanılmıyor olmasının kursa aktif katılımı engellediğini belirtmiştir (Y4).

“Çocuk bakım sınıfının olmaması, Çocuk öğretmenlerin alanında eğitilmiş kişilerin olmaması, Kurs sonunda alınan belgenin iş istihdam alanının olmaması.” (Y4)

Katılımcıların % 3,33’ü ise kursiyerlerin konuları zaten biliyor olduklarını, bu sebeple yeterli iletişimin kurulamadığını ve bu durumun da derse aktif katılımı etkilediğini belirtmiştir (Ç6).

Verilere göre, kursiyerlerin isteksiz olması, çalışan kursiyerlerin izin alamaması, eğitimcilerin alanlarında yeterliliğe sahip olmamaları gibi nedenler kurstan verim alınmasını

engellemekte; kursiyerlerin katılımını düşürmektedir. Bazı kursiyerlerin ise konuyu bildiklerine dair inançları olması nedeniyle kursa katılım konusunda isteksiz davrandıklarını söylemek mümkündür.

Katılımcıların % 30'u (N=9) iletişim ile ilgili sorunlar yaşandığını belirtmişlerdir. Bu sorunlar aşağıda sıralanmıştır:

- Eğiticilerin kursiyerler ile yaşadıkları iletişim sorunları
- Kursiyerlerin birbirleri ile yaşadıkları iletişim sorunları

Katılımcıların % 16,67'si (N=5) eğiticilerin kursiyerler ile iletişim problemi yaşadıklarını, % 13,33'ü (N=4) kursiyerlerin birbirleri ile iletişim problemleri yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Katılımcıların % 16,67'si (N=5) eğiticiler ile kursiyerler arasında iletişim problemi yaşandığını belirtmişlerdir. Kursiyerlerin eğitici ile yaşadıkları iletişim problemleri çeşitli olabilmektedir. Bunlar; kursiyerlerin iletişime açık olmamaları, dil problemi yaşanması, eğiticilerin yetişkin eğitimi konusunda yetersiz kalmaları şeklinde belirtilmiştir (Ç8, Y4, Y7, Y8, K6).

“Çocuk bakım sınıfının olmaması, Çocuk öğretmenlerin alanında eğitilmiş kişilerin olmaması, Kurs sonunda alınan belgenin iş istihdam alanının olmaması.” (Y4)

Veriler incelendiğinde; eğiticilerin yetişkin eğitimi konusunda yetersiz olmaları, kursiyerlerin iletişime kapalı olmaları, verilen iletişim bilgilerinden kursiyerlere ulaşamaması ve kişisel bilgilerini vermek istememelerinden kaynaklanan sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların % 13,33'ü (N=4) kursiyerlerin birbirleri ile iletişim problemleri yaşadıklarını dile getirmiştir. Birbirleri ile yaşadıkları iletişim problemleri; kursta kişisel ve ailevi problemlerini dile getirmeleri, diğer katılımcıların bu durumdan sıkıldıkları, farklı aile yapısı ve düşünce yapısına sahip insanların bir arada olmalarının getirdiği zorluklar ve bazı bireylerin grupta baskın olma çabasının iletişime ket vurduğunu belirtmişlerdir (Ç3, Ç6, Y2, Y10).

“Kursiyerler çocuk sorunu ile birlikte kişisel ve ailevi sorunlarını gündeme getiriyorlar. Diğer kursiyerler bu durumdan sıkılıyorlar. İçeriğin karı-kocalık ilişkilerini de kapsayacak şekilde genişletilmesi” (Ç3)

Bu bilgiler ışığında; katılımcıların çoğunlukla evli bayanlardan oluşması; ailevi sorunlarını kurs ortamında fazla dile getirmeleri ve kursiyerlerden bazılarının benmerkeziyetçi davranışlarının diğer katılımcıların kurstan verim almasını engellediği tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerden elde edilen verilere göre; kursiyerler ile ilgili problemlerin kendilerinden ve yakınlarından, derse aktif katılımdan ve kursiyerler ile yaşanan iletişim problemlerinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu bölümde en yüksek oran, kursiyerlerden gelen problemlere aittir. Bu alt tema etrafında önemli sıkıntılar; anne-baba tutumu, zaman problemi, çocuklardan kaynaklı ve evlilikten kaynaklı problemler üzerinden gitmektedir. Bu verilere göre anılan problemlerin kursiyerlerin katılımını etkileyen en önemli unsurların başında geldiği görülmüştür.

Kurs Programı ile İlgili Sorunlar

Araştırmaya katılan rehber öğretmenler, kurs programı ile ilgili sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişler; bu sıkıntıların çeşitli problemlerden oluştuğunu dile getirmişlerdir. Bu problemler temelde; programın aksayan yönleri, programı uygularken anlatmakta zorlanılan konular ve donanım sıkıntısı etrafında oluşmaktadır. Bu problemler ve veriler Tablo 5.'te gösterilmiştir.

Tablo 5. *Kurs Programı İle İlgili Sorunlar*

Problem	N	%
Programın uygulanmasından kaynaklanan sorunlar	18	60
Donanım sorunu	7	23,33
Programı uygularken anlatmakta zorlanılan konular	4	13,33

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 60'ı "0-18 Yaş Aile Eğitimi" kurs programının uygulanmasından kaynaklanan problemler yaşadıklarını, % 20'si kurs esnasında donanım sıkıntısı yaşadıklarını, % 13,33'ü program uygularken anlatmakta zorlanılan konular nedeni ile problem yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 60'ı (N=18) "0-18 Yaş Aile Eğitimi" kursu programından kaynaklanan problemler yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bu problemler aşağıda sıralanmıştır:

- Kurs süresinin uzun bulunması
- İçerik
- Kursiyere hitap etmeme

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin %33,33'ü (N=10) kurs süresinin uzun bulunduğunu, 16,67'si (N=5) programın içeriğinin uygulamada sıkıntılara sebep olduğunu, 13,33'ü (N=4) ise kurs programının kursiyere hitap etmediğini belirtmişlerdir. Bu görüşlerin yanı sıra; fiziksel olanaksızlıkların ve ev ziyaretlerinin problem olduğunu belirtenler de olmuştur.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 33,33'ü (N=10) kursiyerlerin kurs süresini uzun bulduklarını belirtmişlerdir. Sürenin uzun bulunmasının katılımcıları sıktığını ve kursiyerlerin kursa devam etmek istemediklerini belirtmişlerdir (K7, Ç3, Y1, Y3, Y8, Y10).

“Çok uzun olduğu için veli katılımı zamanla azalıyor. Veliler gelmiyor.” (K7)

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 16,67'si (N=5) içeriğin kurs için uygun olmadığını ve değiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna ilişkin olarak katılımcılar; içerikte tekrarlar olduğunu ve katılımcıları sıktığını, etkinliklerin zenginleştirilmesi gerekliliğini, bazı programlarda sürenin yetersiz olmasını problem olarak belirtmişlerdir (Ç6, Ç7, Y2, Y3, Y4).

“Bazı konuları gereksiz eksik ve fazla buluyorum. Örneğin sağlıklı beslenme ve çocuk hastalıkları konusu çok basit ve kursiyer zaten biliyor bir şey katmıyor, bildiği bir şeyse dinlemek istemiyor sıkılıyor.” (Ç6)

Elde edilen verilere göre, kurs içeriğinin uygun olmadığı belirtilirken; içerikte tekrarların olması, etkinliklerin yeterince zenginleştirilmemiş olması, içeriğin süreye göre fazla olması, içeriklerin değiştirilmesinin (birleştirilmesi, çıkarılması) uygun olmadığı, gereksiz konular ya da eksik konular olduğu ve bunların da kursiyerleri sıktığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 13,33'ü (N=4) kurs programının kursiyere hitap etmediğini belirtmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı kurs içeriğinin kursiyere yeterli gelmediğini, hafif kaldığını belirtmiştir (K2, K10). Katılımcıların diğer bir kısmı ise içeriğin kursiyerlere ağır geldiğinden bahsetmişlerdir (Ç3, Ç1).

“Daha önce AÇEP uyguladığım için özellikle 3-6 yaş Aile Eğitimi programının eksik kaldığını düşünüyorum.” (K2)

“Program fazla akademik kaygıyla hazırlanmış. Sanki tüm kursiyerler üniversite mezunu gibi düşünülmüş. Bu da konunun anlaşılmasını zorlaştırıyor.” (Ç3)

“Tam anlamıyla yapılması için 3 saat zaman alıyor uzun bir süre. Çok detaylı kursiyerlere ağır geliyor.” (Ç1)

Bu görüşlere göre, içerik konusunda rehber öğretmenler arasında birlik olmadığı, uygulamada farklı görüşlerin olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 6,67'si (N=2) fiziksel olanaksızlıklara ilişkin durumların programların aksamasına sebep olduğunu; sınıflarda farklı etkinlikler yapıldığında kursların yapılamadığını belirtmişlerdir (K1).

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 6,67'si (N=2) ev ziyaretlerinin gerçekleştirilemediğini belirtmişlerdir. Ziyaretlerin yapılamama nedenleri ulaşım sıkıntısının yanında ailelerin buna sıcak bakmaması ve geri durması olarak gösterilmiştir (K4).

Katılımcı görüşleri değerlendirildiğinde, kurs ortamlarından kaynaklı fiziksel imkânların kısıtlı olması, ev ziyaretlerinin yapılamaması, ailevi meselelerin kurs içeriğinin önüne geçmesi, öğrenilen konuların uygulanamaması gibi durumların eğitim programının aksayan yönleri olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 23,33'ü (N=7) programı uygularken donanım sıkıntısı yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Donanım sıkıntısı olarak belirtilen problemler aşağıda sıralanmıştır:

- Projeksiyon olmaması
- Sabit sınıfın olmaması

Katılımcıların % 16,67'si (N=5) sınıflarda projeksiyon olmamasından kaynaklanan problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir (Ç1, Ç2, Ç9, K2, K5).

Katılımcıların % 6,67'si (N=2) ise sabit sınıfın olmamasından kaynaklı problemler yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Sabit sınıfın olmamasının; materyalleri taşıma sorununa yol açtığı, sınıfların başka amaçlarla kullanıyor olmasının görsel kullanımını zorlaştırdığı belirtilmiştir (K2, Y3).

Katılımcı görüşlerine göre, teknolojik donanımların atırılması; kursa katılımı ve kursun etkisini artıracak yönündedir. Donanım eksikliğinin içeriklerin doğru aktarılamamasına ve kursun verimini düşürmesine sebep olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 13,33'ü (N=4) programı uygularken anlatmakta zorlandıkları konular olduğunu belirtmişlerdir. Buna ilişkin problemler aşağıda sıralanmıştır:

- Cinsellik konusu
- 7-11 yaş istenmeyen davranışları değiştirme konusu

Katılımcıların % 10'u (N=3) cinsellik konusunda zorlandığını bildirmişlerdir. Bu konuda; toplumun algısının konunun işlenmesini zorlaştırdığını belirtmişlerdir (K6, Y6).

“Özellikle bedensel cinsel gelişim konusunda bazı konu başlıkları bizim toplumumuzda kabul görmemekte. Çocuğuyla oturup bu tarz bir sohbet etmesini istemek karşılığını bulmuyor. Özellikle çocukların sordukları soruların kitaptaki karşılıklarını anneler kabul etmiyor. Dolayısıyla bizim adet anane ve örf ve inanç değerlerimize aykırı bulunuyor. Dolayısıyla bu konuda zorlanıyorum.” (K6)

“Özellikle cinsel eğitim konusunda zorluk oluyor bizim toplumda bu konuların konuşulması ayıp sayılıyor.” (Y6)

Anlatmakta zorlanılan konular cinsellikle ilişkilendirilmekte; durumun, konunun toplumda oluşturduğu algıdan kaynaklandığını belirtmişlerdir. Veriler ışığında, kursiyerlerin aile yapıları gereği cinsellik konusunun anlatılmasında problem yaşandığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların % 3,33'ü (N=1) “7-11 yaş istenmeyen davranışları değiştirme” konusunun işlenmesinde problem yaşandığını belirtmiştir. Konunun uzun ve detaylı olmasının kursiyerleri sıktığı görülmüştür (Y3).

“7-11 Yaş İstenmeyen davranışları değiştirme. Konunun uzun ve detaylı olması öğrencilerin sıkılmasına neden oluyor.” (Y3)

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerden elde edilen verilere göre; programdan kaynaklanan problemler; aksayan yönlerinden, donanım sıkıntısından, programı uygularken anlatmakta zorlanılan konulardan kaynaklanmaktadır. Bu problemlerin en önemlisi ve en çok orana sahip olanı “programın aksayan yönleri”dir. Bu alt tema etrafındaki önemli sıkıntılar; kurs süresinin uzun bulunması, kursiyere hitap etmeme, içerik, fiziksel olanaksızlıklar gibi durumlardan oluşmaktadır. “Kurs süresinin uzun bulunması”, en çok bildirilen sorundur. Sonrasında ise “kursiyere hitap etmeme” gelmektedir. Bu verilere dayanarak kurs süresi ve içeriksel sıkıntılar yaşandığı tespit edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın sonuç ve öneriler bölümünde “0-18 Yaş Aile Eğitimi” uygulamaları sırasında yaşanan sorunların tespit edilmesi amacıyla hazırlanan öğretmen görüşme formlarından elde edilen veriler doğrultusunda elde edilen sonuçlar ve katılımcıların sunduğu çözüm önerileri ile beraber geliştirilen bazı önerilere yer verilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, “0-18 Yaş Aile Eğitimi” uygulamaları sırasında yaşanan olumsuzluklar, uygulayıcı rehber öğretmenler tarafından, görüşme formunda belirlenen kriterlere göre yanıtlanmış ve bu yanıtlar içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında ulaşılan sonuçlara göre çeşitli analizler yapılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçların önemli bir kısmı “0-18 Yaş Aile Eğitimi Kursunun açılmasından kaynaklı”dır. Elde edilen verilere göre; kursun açılmasından kaynaklı sonuçların birden fazla sebebi olduğu görülmektedir. Bu sebepler; katılımcıdan, kurs ortamından, yöneticiden, tanıtım yetersizliğinden, kursun zamanından, resmî işlemlerden kaynaklanan problemlerden oluşmaktadır. Bu veriler incelendiğinde; katılımcıların kursun açılması konusunda büyük etkisinin olduğu; kurs ortamından, yöneticiden, tanıtım yetersizliğinden, kursun zamanından ve resmî işlemlerden kaynaklı sorunların ise daha az etkili olduğu saptanmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların %90’ı kurs açarken kursiyerden kaynaklı problemler yaşadıklarını dile getirmişlerdir. 0-18 Yaş Aile Eğitimi Kursunun açılmasında en büyük etki kursiyerlere aittir. Kursiyerler ile ilgili problemlere ilişkin elde edilen sonuçlara göre; kursiyerlerin katılım konusunda isteksiz olması, katılımcılarda sürekliliği sağlama, kursun zamanı, çalışanların izin alamayışı, katılımcıların başka kursları tercih etmeleri, çocuklu annelerin çocuklarını bırakacak yerlerinin olmaması, katılımcıların kurs ile ilgili bilgi sahibi olmamaları, kursiyerlerin kendilerini yeterli görmeleri, kursta verilen eğitim doğrultusunda uygulamalarda zorluk çekeceği ve çocukla gerektiği gibi ilgilenemeyeceği düşüncesi, katılımcıların eşlerinden ya da aile büyüklerinden izin alamaması gibi sebepler; kursiyerlerin kursa katılımını engellemekte ya da azaltmaktadır. Bu sonuçlara göre; aile

eğitimi kurslarının daha verimli olabilmesi için; kursiyerlerin bilinçlendirilmesi, kursa devam etme ile ilgili olanakların sağlanması, toplumsal bilinci artırarak eşlerinden ve aile büyüklerinden destek görmelerini sağlamak ve kursiyerler için motivasyon unsurlarını genişletmek gerektiği söylenebilir. Yapılan bir başka araştırmada da eğiticiler, baba katılımını yetersiz bulmakta, devamsızlığın fazla olduğunu belirtmektedir (Ay, 2015) Kursiyerlerin kendilerini yeterli görmeleri ve bu nedenle kursa devam etmek istememeleri konusunda yapılan araştırmalar aksini göstermektedir. Yapılan bir araştırmada, programın annelere yeni beceriler kazandırdığı belirtilmektedir (Ritter, 2003). Kursiyerlerin kendilerini yeterli gördüklerine olan inançları bakımından; programın yeni beceriler kazandırmasından hareketle, bireylerin inançlarının yetersiz kaldığını söylemek mümkündür. Bir başka çalışmada ise; programın annelerin bilgi düzeyinde ve özyeterlilik becerilerinde artış sağladığını, çocukların davranış problemlerinin ise azaldığını saptamıştır (Landy ve Menna, 2006). Başka bir çalışmada ise; annelerin benlik ve güven duygularının geliştiği, çocuk yetiştirme konusunda tutum ve davranışlarının pozitif yönde geliştiği, sorunlar karşısında daha çabuk çözümler ürettikleri; kendilerini daha iyi bir eş ve anne olarak gördükleri; kendilerini daha başarılı, bilgili, yeterli olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır (Kağıçıbaşı, 1998). Buna dayanarak kursiyerlerin kendilerini yeterli görmelerinin gerçeği yansıtmadığını; her programın her birey için en az bir konuda farklılık arz edip, kendini geliştirmesine olanak sağlayacağını söylemek mümkün olacaktır.

Elde edilen verilere göre kurs açma konusunda problem yaşanan diğer konu ise “*kursun zamanın kursiyere uymamasından kaynaklı*” yaşanan problemdir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 6,67'si bu durumu problem olarak bildirmiştir. Bu problemin içerisinde; kursun mesai saatleri içerisinde açılıyor olması ve buna bağlı olarak çalışan velilerin kursa katılma konusunda problem yaşamaları yer almaktadır. Mesai saatleri içerisinde kurs açıldığında; çalışan velilerin izin alamayışı, kursiyerlerin katılmak istememesi, eğiticilerin de kursu açmak istemedikleri ortaya çıkmıştır. Bu verilere göre, kursların mesai saatleri dışında açılması katılımcılar tarafından problem olarak addedilmiştir.

Verilere göre, katılımcıların % 26,67'si kurs açılırken ve kurs esnasında “*kurs ortamından kaynaklı*” sıkıntılar yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bu problemlerin içerisinde; kurs açmaya uygun sınıf olmaması, çocuk bakım odalarının olmaması, okulların fiziksel imkânlarının yetersiz olması yer almaktadır.

Verilere göre, katılımcıların problem yaşadıklarını dile getirdikleri diğer konu ise “*yöneticilerden kaynaklı*” yaşanan sıkıntılardır. Katılımcıların % 23,3'ü yöneticiden kaynaklı problemler yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bu problemlerin içerisinde; yöneticilerin olumsuz

tavır, aile eğitimi konusunda bilgisiz olmaları, ailelere ulaşılmasını engellemeleri, eğitimi önemsememeleri, eğitim zamanını ayarlamamaları, ücret ödenmesinde sıkıntı yaşatmaları, fiziksel imkânların hazır tutulması konusunda yardımcı olmamaları belirtilmiştir. Veriler incelendiğinde; yöneticilerin kursun önemi ve içeriği hakkında bilgi sahibi olmamalarının belirtilen problemlere sebep olduğu söylenebilir. Aile eğitimi konusunda bilgi sahibi olmadıkları için olumsuz tavır takındıkları, ailelere ulaşılmasını engelledikleri, eğitimi önemsemedikleri, eğitim ile ilgili planlamaları ihmal ettikleri görülmektedir.

Katılımcı görüşlerine göre, katılımcıların % 13,33'ü kurs açılırken “*tanıtım yetersizliğinden kaynaklı*” sıkıntılar yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bu problemin içeriğinde; öğretmenlerin yeterince tanıtım yapamaması, kitle iletişim araçları ile toplumun yeterince bilinçlendirilmemesi ve eğitim hakkında bilgilendirilememeleri yer almaktadır.

Katılımcıların beyan ettikleri görüşlere göre, katılımcıların % 6,67'sinin kurs açılırken “*resmi işlemlerden kaynaklı*” problemler yaşadıkları görülmüştür. Bu problemler incelendiğinde; kursların halk eğitimler üzerinden açılması, kontrollerin halk eğitimler tarafından yapılması, kayıt sırasında kursiyerlerin nüfus cüzdanlarının istenmesi yer almaktadır. Kayıt esnasında kursiyer bilgilerinin istenmesinin kursiyerler tarafından hoş karşılanmadığı, kontrollerin ve işlemlerin halk eğitimi merkezleri üzerinden yapılmasını zaman kaybı olarak görmekte oldukları anlaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçların önemli bir başka kısmı ise “*kursiyerlerden kaynaklı*” problemlerin yaşandığına ilişkin sonuçlardır. Bu sonuçlar; kursiyerlerin derse aktif katılımı, kursiyerlerin bireysel problemleri ve kursiyerlerle yaşanan iletişim problemleri etrafında şekillenmektedir. Kursiyerlerin problemlerinin, kurstan alınan verimi etkilediği, kursiyerlerin kursa devam etmedikleri, kurs içeriğinden uzaklaşarak programına amacına hizmet etmesini engellediği görülmüştür.

Verilere göre, 0-18 Yaş Aile Eğitimi Kursu ile ilgili kursiyerden kaynaklı problemler incelendiğinde; en büyük oran kursiyerlerin bireysel problemlerine aittir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 76,67'si bu durumu dile getirmiştir. Bu problemler incelendiğinde çeşitli alt başlıklar etrafında şekillendiği görülmektedir. Bu alt başlıklar incelendiğinde; anne-baba tutumu, zaman problemi, evlilikten kaynaklı yaşanan sıkıntılar, devamsızlık, kurs süresinin uzun bulunması, ÇEM'lerin zamanında yapılmaması ve diğer kursları tercih etmeleri gibi etkenler içerdiği görülmektedir. Bu etkenlerden anlaşıldığı üzere, bu konuda toplumsal bilincin oluşmamış olması kursa gereken önemin verilmemesine sebep olmaktadır. Bu durumun kursiyerlerin olumsuz tavırla karşılaşmalarına ve kursa karşı olumsuz tavır içine girmelerine neden olduğu düşünülebilir. Kursiyerlerin yeterli bilgi sahibi olmamalarından

hareketle de devamsızlık, ÇEM'lerin zamanında yapılmaması gibi durumlarla karşılaşıldığı söylenebilir.

Babaların aile eğitimine katılması yönünde yapılan bir araştırma; babaların aldıkları eğitim sonrasında oyunlara daha çok katıldığını, çocukları ile daha çok dışarı çıktıklarını, sözel etkileşime girdiklerini, yeni şeyler öğrettiklerini, günlük bakımları ile ilgilendiklerini ve çocukları ile özel zamanlarda daha fazla birlikte olduklarını göstermiştir (Taşkın ve Erkan, 2009). Babaların programa dahil edilmesi ile ilgili bir başka çalışmada; eğitime katılan babaların; sözel ve bedensel cezalandırma ile ilgili bilgi ve tutumlarının olumlu yönde değiştiği ve geliştiği ortaya konulmuştur (Bushfield, 2004). Aynı konuda yapılan bir başka çalışmada; anne ve babaların eğitime birlikte katıldıklarında, evlilik ilişkileri ve çocuklarıyla olan ilişkilerinde olumlu etkiler görüldüğü belirtilmiştir (Levinger, 1982).

Anne ve baba tutumları ile ilgili yapılan çalışmada; annelerin eğitim sonrasında, aşırı koruyucu davranışları, baskı ve disiplin davranışlarının azaldığı; demokratik tutum ve eşitlik tanıma davranışlarının arttığı ve çiftler arası geçimsizlik davranışlarında herhangi bir değişiklik olmadığı gözlenmiştir (Erkan ve Durmuşoğlu, 2006). Bir başka çalışma, ebeveynlerin anne-babalık becerilerini geliştirdiğini ortaya koymuştur (Cheng, 2004). Ancak bir başka çalışmada ise; annelerin annelik tutumuna ve davranışlarına aile eğitiminin nasıl etki ettiği incelenmiştir. Bu çalışmada, annelerin tutum ve davranışlarında önemli bir değişim olmadığı saptanmıştır (Goldstein, 1980). Bu çalışmalardan hareketle, hazırlanan programdan ziyade bireysel ihtiyaçlar ve farkındalığa göre; kişilerin eğitimden aldığı verimin değiştiği ve davranışlarına da o şekilde yansıdığını yahut da yansımadığını söylemek mümkündür. Aile eğitimi ve stres yönetimine ilişkin yapılan bir çalışmada; stres yönetimi eğitimi ile anne ve babanın stresinin azaldığını buna bağlı olarak da çocuklarının olumlu davranışlarını geliştirdiği saptanmıştır. Anne babaların kendilerini daha yeterli hissetmelerini sağlamıştır (Gunderson, 2004).

Kursiyerden kaynaklanan sorunlarla ilgili yapılan bir çalışmada; aile eğitimi alanların sözel ve bedensel cezalandırma, öfke ve stres düzeylerinin azaldığı; çocukların daha az davranış problemi gözleendiği ortaya konulmuştur (Nicholson, Anderson, Fox ve Brenner, 2002).

Kursiyerden kaynaklanan sebepler altında incelenen ve evlilik problemi olarak adlandırılan duruma ilişkin olarak yapılmış olan bir çalışmada; ebeveynlerin sorumluluklarının fazlalığı, kendisine vakit ayıramama, eşleri ile çocuk yetiştirme konusunda anlaşamama ve çevreden yeterince destek alamama konuları vurgulanmıştır. Bunlara bağlı olarak yaşanan aile içi iletişim eksikliği, eksikliğin farkına varmama ve aile sorunlarının

artmasına değinilmiştir (Dardağan, 2000). Kursiyerlerin belirttikleri çekinceleri destekler nitelikteki bu yazıda da belirtildiği üzere, pek çok neden birbirini tetiklemektedir. Buna bağlı olarak da aile eğitiminin; ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda anlaşabilmelerini, çevreden destek alabilmelerini, aile içi iletişimi kolaylaştırabileceğini ve tüm bunlara dayanarak sorunları azaltabileceğini söylemek mümkündür.

Rehber öğretmenlerin % 50'si kursa aktif katılım konusunda problemler yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Kursiyerlerin durumuna dair belirtilen bu sonuçlar incelendiğinde; kursiyerlerin çocuklarından kaynaklı sıkıntılar (sağlık problemleri, bırakacak yer olmaması) yaşadıklarını, kursiyerlerin kursa ilgisiz olmaları, devam konusunda sıkıntı yaşanması, çalışan velilerin izin alma sıkıntısı, eğiticilerin alanda eğitimi olmaması, kurs sonunda alınan belgelerin iş istihdamına olanak vermemesi, kursiyerlerin konuları zaten bildiklerini düşünmelerine ilişkindir. Sayılan nedenler; kursiyerlerin kursa katılımını engellemekte ve kursun verimini düşürmektedir.

Kursiyerlerden kaynaklı yaşanan problemlere ilişkin veri elde edilen diğer bir husus ise, kursiyerlerin yaşadığı iletişim problemi ile ilgilidir. Katılımcıların % 30'u kursiyerlerle ya da kursiyerlerin birbirleri ile iletişim problemleri yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bu iletişim problemlerinin içeriği; kursiyerlerin farklı kültürlere ait olmaları, ailevi problemlerini kurs ortamında dile getirmeleri, bazı kursiyerlerin benmerkezci davranışları, gelişmeye kapalı olmaları, okuma-yazma bilmiyor olmalarından kaynaklı problemler yaşanması, telefon numaralarına ulaşamaması gibi alt nedenlerden oluşmaktadır. Sayılan nedenlerin kursiyerler arasında, rehber öğretmen ile katılımcı arasında iletişim engeli oluşturduğu görülmektedir. Ancak yapılan araştırmaya göre; farklı sosyo kültürel çevrelerdeki aileler, kurs ortamında iletişim sıkıntısı yaşasa da çocuk gelişimi ve eğitime ilişkin bilgi düzeyleri ile çocuk gelişimlerinin kültürel çevreye göre değişmediği saptanmıştır (Aral ve diğerleri, 2009). Bir başka çalışmada ise; kursiyerler, kursların etkili iletişim becerilerinin geliştirilmesinde etkili olduğunu düşünmektedirler (Ay, 2015). Yapılan bir çalışma, aile eğitimi sırasında kursiyerlerin birbirleri ile paylaşımlarda bulunduğunu ve yeni beceriler kazandıklarını ortaya koymuştur (Ritter, 2003).

Aile içi iletişim konusunda yapılan bir başka çalışma; gecekondu bölgesinde yaşayan velilerin eğitime daha fazla ihtiyaç duyduğunu, özel okul velilerinin ise fazla ihtiyaç duymadıklarını saptamıştır. Bu çalışma ile aile içi iletişimin de ailelerin en çok önemsedikleri konulardan olduğu belirlenmiştir (Canpolat, 2001).

Araştırmadan elde edilen sonuçların önemli bir başka kısmı ise "*kursun programından kaynaklı*" problemlerin yaşandığına ilişkindir. Program ile ilgili belirtilen durumlar; kurs

süresinin uzun bulunması, kursiyere hitap etmeme, kurs içeriği, fiziksel olanaksızlıklar, ziyaretleri gibi programın uygulanması esnasında karşılaşılan durumlar; kurs esnasında anlatmakta zorlanılan konular ve programı uygularken karşılaşılan donanım sıkıntısına ilişkindir.

Verilere göre, rehber öğretmenlerin % 60'ı programın uygulanmasından kaynaklı problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu problemler; kurs süresinin uzun bulunması, kursiyerlere hitap etmeme, kursun içeriği, fiziksel olanaksızlıklar, ev ziyaretleri, programın uygulanması gibi alt sebeplere dayanmaktadır. Bu alt sebepler incelendiğinde rehber öğretmenler arasında farklı düşünceler olduğu da görülmektedir. Bir kısım rehber öğretmen kurs süresini uzun bulurken bir kısmı ise kısa olduğu görüşündedir. Yine bir kısım rehber öğretmen içeriğin fazla olduğunu düşünürken bir kısmı ise içeriğin yetersiz kaldığını belirtmiştir. İçeriğin kursiyere hitap etmemesi ise ciddi bir problemdir. Programın en önemli ayağının içerik olması, içerikte yaşanan problemlerin programın diğer kısımlarını da etkileyeceği düşünülmektedir.

Aile eğitimi programlarının ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul başarısına etkisinin araştırıldığı çalışmada; aile eğitimi programlarının ailelere olumlu katkılar sağladığı, çocuklar için de okul başarısına yönelik yeterli bir program olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yıldırım, 2012). Aynı konuda yapılan bir başka çalışmada; programın ebeveynleri doğrudan ve dolaylı olarak desteklediği; çocukların okul öncesi hazırbuluşluğuna ve akademik başarısına katkı sağladığı söylenmektedir (Zigler, Pfannenstie ve Seitz, 2008). Programın içeriğine yönelik güncelleme çalışmaları yapılabilir ve etkili olması sağlanabilirse, çocuklar üzerinde büyük etkileri olacağı anlaşılmaktadır.

Bir başka araştırmada; aile eğitimin anne-babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Anne baba eğitimi, anne babalara çocuğun gelişimini destekleme konusunda bilgi sağlamakta, özgüvenlerini güçlendirmekte, etkin anne baba olma gerekliliğini öğretmekte, çocuk yetiştirmeye yönelik yeterliliklerine katkı sağlamakta, karşılaşılan problemleri çözmek ve önlemek için alternatif stratejiler geliştirmelerini desteklemekte, disiplin sağlama ve aile ortamını etkin kullanma yollarını öğretmekte olduğu anlaşılmıştır (Bolat, 2011). Bir başka çalışmaya göre, kursiyerler; kullanılan etkinlikleri yetersiz bulmakta iken; eğiticiler süreçte farklı etkinlikler kullandıklarını düşünmektedir (Ay, 2015).

Aile eğitimi programının etkililiğinin araştırıldığı çalışmada; programın aileler üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu, yükseköğretime sahip ailelerin diğerlerine göre daha

başarılı olduğu ve programın ailelerin yaşam kalitesini yükseltmesine olanak sağlandığı belirlenmiştir (Holt, 2006).

Ev ziyaretleri ile ilgili bir çalışmada, ev ziyaretleri aracılığı ile verilen eğitimler sonucunda bebeklerin gelişiminin ve ev ortamlarının olumlu etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır (Karaaslan 2002).

Program ile ilgili belirtilen sonuçlara göre elde edilen bir başka konu; bazı konuların anlatımında güçlük yaşandığına ilişkindir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 13,33'ü programı uygularken genellikle cinsellikle alakalı konularda problem yaşadıklarını, problemin ise konunun toplumda oluşturduğu algıdan kaynaklandığını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 10'u cinsellik konusunda zorlandığını belirtirken, % 3,33'ü “7-11 yaş istenmeyen davranışları değiştirme” konusunda zorlandığını belirtmiştir.

Programın uygulanmasına ilişkin elde edilen verilerin sonucusu, rehber öğretmenlerin donanım sıkıntısı yaşamasına ilişkindir. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin % 20'si programı uygularken donanım sıkıntısı yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Donanım sıkıntısı kapsamında değerlendirilen durum projeksiyon olmaması ve buna bağlı olarak yaşanan sıkıntılardır. Katılımcıların % 6,67'si ise sabit sınıfın olmamasından kaynaklı problemler yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde; “0-18 Yaş Aile Eğitimi Kursu” ile ilgili en büyük problem kurs açma konusunda yaşanmaktadır. Kurs açma konusunda problem yaşanan hususlar; katılımcıdan kaynaklı, kurs ortamından kaynaklı, yöneticiden kaynaklı, tanıtım yetersizliğinden kaynaklı, kursun zamanından ve resmi işlemlerden kaynaklı sorunlar etrafında şekillenmiştir. “0-18 Yaş Aile Eğitimi Kursu” ile ilgili problem yaşanan ikinci en önemli husus; kursiyerler ile ilgili sorunlardır. Kursiyerler ile ilgili sorunlar; kursiyerlerin kişisel sorunları ve kursiyerlerin derse aktif katılımı ile ilgili yaşanan sıkıntılardır. Üçüncü husus ise; kurs programı ile ilgili yaşanan sıkıntılardır. Kurs programı ile ilgili yaşanan sıkıntılar; programın içeriğinden ve uygulanmasından kaynaklı sıkıntılardır.

Öneriler

“0-18 Yaş Aile Eğitimi Kursu” veren rehber öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşlerin incelendiği bu çalışmada, elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

Rehber öğretmenlere öneriler.

1. Kursa anne ve babaların birlikte katılımı sağlanabilir.
2. Ailelerin kursa belirlenen saatlerde çocukları ile birlikte gelmeleri ve çocuk eğitim materyallerini birlikte yapmaları, birlikte kaliteli vakit geçirmeleri sağlanabilir.

Kamu otoritelerine öneriler.

1. Rehber öğretmenlerin çalışma saatleri içinde ev ziyaretleri yapabilmeleri sağlanabilir.
2. Katılımın artırılması için; programın süresi kısaltılabilir.
3. Kitle iletişim araçları kullanılarak Aile Eğitiminin tanıtımı sağlanabilir.
4. Çocuk eğitim materyalleri zenginleştirilebilir.
5. Aile eğitimi verecek kişilere androgoji eğitimi verilebilir.
6. Kurs içerikleri ve etkinlikleri kursiyer seviyesine göre ayarlanabilecek yapıda kurgulanabilir.
7. Ev ziyaretleri zorunlu olmaktan çıkarılıp gönüllülük esasına göre yürütülebilir.
8. Günlük hayatta kullanılacak, uygulamaya dönük, işlevsel konuların müfredata girmesi (ev kazaları, ilkyardım, kadın, aile planlaması...) sağlanabilir.
9. Katılımcıyı aktif tutacak program içeriklerinin hazırlanması kursiyerlerin motivasyonunu arttırabilir.
10. Aile Eğitiminin zorunlu hale gelmesi sağlanabilir.
11. Aile Eğitiminin tek kurum tarafından yapılması sağlanabilir.
12. Katılımcıların istekli hale getirilebilmesi amacı ile Aile Eğitimi alan ailelere sosyal yardımlarda öncelik tanınabilir.
13. Çalışan ebeveynlerin kurumlarında bu tür kursların açılması ya da çalışan ebeveynlere kurslara katılabilmeleri için kurumları tarafından izin kolaylığı sağlanabilir.

İdarecilere öneriler.

1. Kursiyerlerin kurs ile ilgili bilgi sahibi olmalarını sağlamak adına; kursların sınıf rehber öğretmenleri aracılığı ile veli toplantılarında duyurulması, isteklilerin rehber öğretmenlere yönlendirilmesi sağlanabilir.
2. İdareciler, Aile Eğitimi konusunda bilgilendirilebilir. İdarecilerin bilgilendirilmesi ve konunun önemini anlamaları ile birlikte; idareciler kursları teşvik edebilir, öğretmenlere destek olabilir, kursların velilere duyurulmasında yardımcı olabilirler.

3. Kurs açılacak mekânların fiziki koşullarına yönelik iyileştirme çalışmaları yapılarak araç-gereç ve donanım eksikleri giderilebilir.
4. Kurs açılan kurumlarda eğitimlerin sabit sınıfta yapılmasını sağlayabilir, çocuk bakım ve oyun odalarının bulunmasını sağlanabilir.

Akademisyenlere öneriler.

1. Aile Eğitimi konusunda bölgesel araştırmalar yapılabilir. Yapılan bölgesel araştırmalardan hareketle Türkiye genelinin haritası çıkarılabilir.
2. Aile Eğitimi konusunda deneysel çalışmalar yapılabilir.
3. Aile Eğitiminin çocuklara etkisini inceleyen çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, A. B. (2005). Farklı kültürlerde ebeveynlik. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(2), 333-338.
- Aksoy, A., Temel, Z. F., & Baykan, S. (1995). *0-4 yaş anne eğitim programının değerlendirilmesi*. Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu, Elazığ.
- Akyüz, H. (1991). *Eğitim sosyolojisinin temel kavram ve alanları üzerine bir araştırma*. Ankara: MEB Yayınları.
- Albayrak, M. (1994). Millet Mekteplerinin yapısı ve çalışmaları (1928-1935). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 29, 471-483.
- Aral, N., Baran, G., Gürsoy, F., Köksal Akyol, A., Bütün Ayhan, A., Yıldız Bıçakçı, M., & Erdoğan, S. (2009). *Okul öncesi dönemde aile eğitimi*. Ankara Üniversitesi, Ev Ekonomisi Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Ankara.
- Arkan, B., & Üstün, B. (2009). Davranım bozukluğu olan çocuklara psikiyatrik yaklaşımda anne-baba eğitim programları: İki örnek bağlamında bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches In Psychiatry 1*; 155-174.
- ASAGEM (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü). (2001). *2001 yılı aile raporu*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Ateş, R., Erdoğan, İ., Ergin, H., Gül, G., Günayer Şenel, H., Güngörmüş Özkardeş, O., ... Yüksel Şahin, F. (2004). *Evlilik okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ay, F. (2015). *Aile eğitimi kurslarının yetişkin eğitimi bağlamında etkililiğinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Ayçiçeği, A. (1993). *The effect of the mother training program* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Aydoğmuş, K., Baltaş, A., Baltaş, Z., Davaslıgil, Ü., Güngörmüş, O., Konuk, E., ... Yavuzer, H. (1999). *Ana-baba okulu*. (7. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bekman, S. (1999). Anne çocuk eğitim programının okul başarısına etkisi. *Eğitim Dergisi*, 17.
- Bergman, F. (1990). *Needs assessment for parent education* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bogenschneider, K., & Johnson, C. (2004, February). Family involvement in education: How important is it? What can legislators do? In K. Bogenschneider & E. Gross (Eds.), *A policymaker's guide to school finance: Approaches to use and questions to ask* (Wisconsin Family Impact Seminar Briefing Report No. 20, pp. 19-29). Madison: University of Wisconsin Center for Excellence in Family Studies.
- Bushfield, S. (2004). Fathers in prison: Impact of parenting education. *The Journal of Correctional Education*, 55(2), 139-147.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (13. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Canpolat, T. (2001). *Öğretmen aile işbirliği ile ailelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Cavkaytar, A. (1998). *Zihinsel engellilere öz bakım ve ev içi becerilerinin öğretiminde bir aile eğitimi programının etkililiği* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Cheng, S. H. (2004). *Factors that influence the effectiveness of a parenting program for asians and pacific islanders* (Unpublished Ph.D.Thesis). Utah State University, Utah, USA.
- Chow, V., Kloppenburg, A., Saldamando, A., Uyeda, K., & Valentine, C. (2004). *Parenting and family support*, UCLA Center For Healthier Children, Families and Communities, www.cfcf.ca.gov.
- Cochran, M. (1988). *Parental empowerment in family matters: lesson learned from a research program*. Parent Education as Early Childhood Intervention: Emerging Directions in Theory, Research and Practice. (Ed: Douglas R. Powell). Greenwood: Published Praeger
- Creswell, J.W. (2017) *Karma yöntem araştırmalarına giriş*. (M. Sözbilir, çev.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çağdaş, A. (2002). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Çağdaş, A., & Seçer, Z. (2006). *Anne-baba eğitimi*. (2. baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: Okul aile dayanışması. *İlköğretim Online Dergisi*, 2 (2), 28-34.
- Çomaklı, D. (2006). *Türk ve Alman ailesinde kadının çocuk eğitimindeki yeri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Dardağan, M. (2000). *İlköğretim dönemi çocukların sosyal ve akademik becerilerini geliştirmede yardımcı ebeveyn eğitim programının değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demirkaynak, Ö., Aktaş, N., & Hasipek, S. (2006). *3-6 yaş grubunda çocuğu olan annelerin beslenme bilgi düzeyleri ve beslenme alışkanlıkları*, Avrupa Birliği Sürecinde Okul Öncesi Eğitimin Geleceği Sempozyumu, İstanbul.
- Doğan, İ. (2004). *Sosyoloji - kavramlar ve sorunlar*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Elmacioğlu, T. (1998). *Başarıda aile faktörü*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Ercan, S. (1993). *The short term effects of the home intervention programme on the cognitive development of child* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erkan, S. (2015). Aile ve aile eğitim ile ilgili temel kavramlar. (Z. F. Temel, ed.). *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları* (3. baskı) içinde (1-48). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erkan, S., & Durmuşoğlu, M.C. (2006). *Anne eğitimi programının annenin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi*, Avrupa Birliği Sürecinde Okul Öncesi Eğitimin Geleceği Sempozyumu, Ya-Pa Yayın Pazarlama, 349-360, İstanbul.
- Ertürk, S. (1997). *Eğitimde program geliştirme* (10. baskı). Ankara: Meteksan.
- Fidan, N. (1993). *Eğitime giriş*. (4. baskı). Ankara: Meteksan.
- Fidan, N. ve Erden, M. (1994). *Eğitime giriş*. Ankara: Alkım Yayınevi.

- Goldstein, J. A. C.. (1980). Effects of parent effectiveness training and assertiveness training on self-assessed parental attitudes and behaviors of women. *Dissertation Abstracts International*.
- Gordon, T. (2009). *Etkili anne-baba eğitimi* (D. Tekin ve N. Özkan, çev.). (2. baskı). İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Gunderson, T. (2004). *The use of stress management in combination with parent training: An intervention study with parents of preschool children* (Unpublished Ph.D.Thesis). Utah State University, Logan, Utah.
- Güler, T., Ertürk, H. G., Özyürek, A., Tezel Şahin, F., Kıldan, A. O., Cavkaytar, A., ... Şen, M. (2010). *Anne baba eğitimi*. (T. Güler, ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Güzel, Ş. (2006). *Dört altı yaş grubu çocuğa sahip annelerin aile eğitimine yönelik ihtiyaç duydukları konuların belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hamamcı, Z. (2005). Üç-altı yaşlarında çocukları olan anne babaların aile eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 319, 28-36.
- Hamamcı, Z., & Sevim, S. A. (2004). Türkiye’de aile rehberliği çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(22), 77-85.
- Holt, M. L. (2006). *Influence of head start on parent education: a pilot study* (Master of Thesis). Morgan State University, USA.
- http://aileegitimi.meb.gov.tr/upload/Aile%20Egitiminin%20Tarihsel%20Gelisimi%2028_12_2015.pdf 12.06.2017 tarihinde indirildi.
- http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59257e27399aa9.6273026 24.05.2017 tarihinde indirildi.
- Jacobson, A. L., & Engelbrecht, J. (2000). Parenting education needs and preferences of parents of young children. *Early Childhood Education Journal*, 28(2), 104-116.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Kültürel psikoloji kültür bağlamında insan ve aile* (1. Basım). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Oktay, A. (1995). *Ailede çocuk eğitimi araştırması*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Kandır, A., & Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları*. 4(14), 35.
- Karaaslan, T. (2002). *Çok düşük doğum ağırlıklı prematüre bebeklerin gelişimlerine ev merkezli eğitim programlarını etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılıç, Ç. (2010). Aile eğitim programları ve Türkiye’deki örnekleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 99-111.
- Landy, S., & Menna, R. (2006). An evaluation of a group intervention for parents with aggressive young children: Improvements in child functioning, maternal confidence, parenting knowledge and attitudes. *Early Child Development and Care*, 176 (6), 605-620.
- Levinger, A. C. (1982). Effects of one versus two-parent participation in parent training. *Dissertation Abstracts International*.

- Madden, J., O'hara, J., & Levenstein, P. (1984). Home again: Effects of the mother child home program and child. *Child Development*, 55, 636-647
- Mahoney, G., Kaiser, A., Girolametto, L., MacDonald, J., Robinson, C, Safford, P., & Spiker D. (1999). Parent education in early intervention: A call for a renewed focus. *Topics In Early Childhood Special Education*, 19(131), 131-140.
- Morawska, A., & Sanders, M.R. (2006). A review of parental engagement in parenting interventions and strategies to promote it. *Journal of Children's Services*, 1, 29-40.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. T.C. Resmi Gazete, 26184, 31 Mayıs 2006.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı) Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği. T.C. Resmi Gazete, 30236, 10 Kasım 2017.
- MEB, (2013). *Aile eğitimi programlarının (0-18 yaş) değerlendirilmesi araştırması*. Hayat Boyu Öğrenme Genele Müdürlüğü, Ankara.
- MEB, (2014). *Aile eğitimi kurs programı (0-18 yaş çocuğu olan ailelere)*. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Myers, R. (1996). *Hayatta kalan on iki*. (A. Bakay ve E. Ünlü, çev.). Ankara: AÇEV.
- Nicholson, B., Anderson, M., Fox, R., & Brenner, V. (2002). One family at a time: A prevention program for at-risk parents. *Journal of Counseling & Development*. 80(3), 362-371.
- Oktay, A. (1990). *Aile ve eğitim. I. aile şurası bildirimleri*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Oktay, A. (2004). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Ömeroğlu, E., Yazıcı, Z., & Dere, H. (2005). Okul öncesi eğitim kurumlarında ebeveynin eğitime katılımı. Müzeyyen Sevinç. (Ed). *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar*, içinde (s. 440-446). İstanbul: Morpa Kültür.
- Özbey, S. (2010). Okul öncesi çocuklarda uyum ve davranış problemleriyle başa çıkmada ailenin rolü. *Aile ve Toplum Dergisi*, 6(21); 9-16.
- Özdemir, A. (1991). *A study on the effectiveness of mother training on mothers* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öztop, H., & Telsiz, M. (1996). Anne ve babaların ana-baba eğitimine ilişkin bilgi ihtiyacının belirlenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 101(20); 56-64.
- Özyürek, A. (2004). *Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S.B. Demir, çev.). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Powell, D. R. (1990). *Parent education and support programs*. ED320661
- Riley, R.W., Peterson, T.K, Moreno, M.G., & Goode, W.W. (2000). Strengthening participation of fathers in children's learning and devolepment, fathers mother! Involving fathers in children's learning, *A kit for educators and other professionals*, 442-580, USA.

- Ritter, K. B. (2003). *An exploration of mothers' perceptions of the value from attending an adlerian study group based on the active parenting today program* (Unpublished Ph.D.Thesis). Georgia State University, Atlanta, Georgia, USA.
- Samancı, O. (2016). *Okul ve hayat başarısında ailenin rolü*. Erzurum: Nitel Yayınları.
- Sanders, M. R., Markie-Dadds, C., & Turner, K. M. T. (2003). Theoretical, scientific and clinical foundations of the triple p-positive parenting program: A population approach to the promotion of parenting competence. *Parenting Research and Practice Monograph, 1*; 1-21.
- Savran, C., & Kuşın, İ. (1994). *Ana-babalar ile onların ana-babaları arasındaki çocuk yetiştirmeye yönelik tutum ilişkileri*. 10. Yapa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 181-195.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, öğrenme ve öğretim-kuramdan uygulamaya* (12. baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Staton, J., Ooms, T., & Owen, T. (1991). *Family resource, support and parent education programs: The power of a preventive approach*. Politic Institu for Family Impact Seminars, Washington, DC. 1-19.
- Strom, R., & others. (1979). *Parental background: Does it matter in parent education*. 22 p., www.eric.ed.gov, Erişim Tarihi: 10.10.2017.
- Sucuoğlu, N. B. (1991). *Anne babaların özel eğitim okullarını algılama biçimleri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, S., & Karaaslan, T. (2006). Otuz altı-yetmiş iki aylık çocukların sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi, 1*(2); 74-79.
- Taşkın, N., & Erkan, S. (2009). Babalara verilen eğitimin babaların çocuklarıyla ilgilenmelerine etkisi: deneysel bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 37*, 136-148.
- Temel, Z. F. (2003). *Aile eğitim modeli, Dünya'da ve Türkiye'deki uygulamalar, erken çocukluk eğitimi politikaları: Yaygınlaşma, yönetim ve yapılar toplantısı raporu*. İstanbul: AÇEV Yayınları.
- Tezel Şahin, F., & Cevher Kalburan, F. N. (2009). Aile eğitim programları ve etkililiği: Dünyada neler uygulanıyor? *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(25), 1-12.
- Tezel Şahin, F., & Ersoy, Ö. (1999). 0-6 yaş döneminde anne-baba eğitiminin önemi. *Mesleki Eğitim Dergisi, 1*(2), 56-63.
- Tezel Şahin, F., & Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına niçin gereksinim duyulmuştur? Aile eğitim programları neden önemlidir? *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, 3*(12), 7-12.
- Tezel Şahin, F., & Özyürek, A. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6* (3), 395-414.
- Tezel Şahin, F., & Özyürek, A. (2010). *Anne baba eğitimi ve okul öncesinde aile katılımı*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Tomar, G. Y. (2007). *Göç alan semtlerde yaşayan ailelerin çocuklarının eğitime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Turan, E., Tezel Şahin, F., Turla, A., & Can, M. (1999). *Anne çocuk eğitimi programının annelerin çocuk gelişimi ile ilgili bilgilerine ve ev ortamlarının düzenlenmesine etkisi*. 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresinde sunulmuş bildiri, Eskişehir.
- Ünal, F. (2003). *Empatik iletişim eğitiminin okul öncesi çocuğu olan annelerin empatik beceri düzeylerine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünlü, S. (1986). *İşitme engelli çocukları olan ailelerin uzaktan öğretim ile eğitilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Üstünoğlu, Ü. (10 Mayıs 1991). *Aile eğitimi paneli* (İ. Çayboylu, ed.). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Genel Yayın No: 22, 80-89.
- Varol, N. (2005). *Aile eğitimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Vapur, R. (2006). *4-6 yaş grubu çocuklarının anne-babaları ile büyükanne-büyükbabalarının çocuk yetiştirme tutumlarının sosyo-ekonomik düzeylere göre incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Vural, B. (2004). *Aile- okul birlikteliği*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Vuran, S. (1997). *Zihin engelli çocuk annelerine ödüllendirme ve eleştirmemenin kazandırılmasında bilgilendirme, dönüt verme ve ödüllendirmenin etkililiği* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Yavuzer, H. (2001). *Yaygın anne baba tutumları: Anne-baba okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcı, Z., Yüksel, B., & Güzeller, C. (2005). Ebeveynlerin okul öncesi eğitimde uygulanan aile katılım çalışmalarından beklentileri. *Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Dergisi*, 7(13), 63-76.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (3. baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, M. (2012). *Kuruma dayalı aile eğitim programlarının ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul başarılarına etkileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Yılmaz Bolat, E. (2011). *Anne baba eğitiminin beş-altı yaş çocuğa sahip anne babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarına etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, S. (1997). *Erken çocukluk gelişiminde anne çocuk eğitim programının çocuklarda yaratıcılığa etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Zigler, E., Pfannenstie, J. C., & Seitz, V. (2008). The parents as teachers program and school success: A replication and extension. *The Journal of Primary Prevention*, 29(2), 103-120.

EKLER

EK-1. Eğitici Görüşme Formu

Sevgili Eğitimcim,

Atatürk Üniversitesi Sınıf öğretmenliği Bilim Dalında yapmakta olduğum yüksek lisans tez çalışmamda “0-18 Yaş Aile Eğitimi” uygulamaları sırasında yaşadığınız sorunlarla ilgili bir araştırma yürütmekteyim. Sizden istenilen, aşağıdaki soruları “0-18 Yaş Aile Eğitimi” kapsamında yaşamış olduğunuz sorunları düşünerek içtenlikle cevaplamanızdır. Cevaplarınız gizli tutulacak ve başka bir amaçla kullanılmayacaktır. İlgi ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Sedat ABDULHAKİMOĞULLARI

Cinsiyet	☐ Kadın	☐ Erkek		
Yaş	☐ 20-30 yaş	☐ 31-40 yaş	☐ 41+ yaş	
Kıdem	☐ 0-5 yıl	☐ 6-10 yıl	☐ 11-20 yıl	☐ 21+ yıl
Medeni Durum	☐ Evli	☐ Bekar	☐ Diğer	
Eğitim Düzeyi	☐ Lisans	☐ Lisansüstü		
Çalışılan İlçe	☐ Çankaya	☐ Keçiören	☐ Yenimahalle	

1. “0-18 Yaş Aile Eğitimi” kursu açma konusunda yaşadığınız sorunlar nelerdir?
2. “0-18 Yaş Aile Eğitimi” kursuna kursiyer bulma konusunda yaşadığınız sorunlar nelerdir?
3. Kursiyerlerin derse aktif katılımını sağlamakta yaşadığınız sorunlar nelerdir?
4. Verdiğiniz “0-18 Yaş Aile Eğitimi” ile ilgili kursiyerlerden gelen sorunlar nelerdir?
5. “0-18 Yaş Aile Eğitimi” sürecinde kursiyerlerle ne tür iletişim problemleri yaşıyorsunuz?
6. “0-18 Yaş Aile Eğitimi” programının aksayan yönleri var mı? Varsa nelerdir?
7. “0-18 Yaş Aile Eğitimi” sırasında anlatmakta zorluk yaşadığınız konu / konular nelerdir?
8. “0-18 Yaş Aile Eğitimi” sırasında kullandığınız donanım (makine, teçhizat, eğitim materyali vb.) ile ilgili sorunlarınız nelerdir?
9. “0-18 Yaş Aile Eğitimi” ile ilgili idareyle yaşadığınız sorunlar nelerdir?
10. Yukarıda belirtilen sorunlar dışında “0-18 Yaş Aile Eğitimi” kapsamında yaşadığınız başka sorunlar varsa lütfen aşağıya belirtiniz.

Ek-2. Araştırma İzin Belgesi

ANKARA VALİLİĞİ
Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481-605.99-E.643384
Konu : Araştırma İzni

17.01.2017

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 nolu Genelgesi.
b) 06/12/2016 tarihli ve 1600292813 sayılı yazınız.

Enstitünüz yüksek lisans öğrencisi Sedat ABDULHAKİMOĞULLARI'nın "**0-18 Yaş Aile Eğitimi Veren Rehber Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri**" konulu tez kapsamında uygulama talebi Müdürlüğümüzce uygun görülmüş ve uygulamanın yapılacağı İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmiştir.

Uygulama formunun (4 sayfa) araştırmacı tarafından uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde bir örneğinin (cd ortamında) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme (1) Şubesine gönderilmesini rica ederim.

Vefa BARDAKCI
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Konya yolu Başkent Öğretmen Evi arkası Beşevler ANKARA
e-posta: istatistik06@meh.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için
Tel:(0 312) 221 02 17/135-134.

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meh.gov.tr> adresinden c2ce-98f4-3094-9d9b-fa24 kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı: Sedat ABDULHAKİMOĞULLARI

Doğum Yeri: Hınıs

Eğitim Durumu:

Lisans-2: Anadolu Üniversitesi / İktisat Fakültesi / Kamu Yönetimi

Lisans-1: Atatürk Üniversitesi / Erzincan Eğitim Fakültesi / Sınıf Öğretmenliği

Dil: İngilizce

İş Deneyimi:

2016 – Halen: Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü

Sosyal Ortaklar ve Projeler Daire Başkanı

2014-2016: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Erzurum İl Müdürü

2011-2014: Erzincan İl Millî Eğitim Müdürlüğü AR-GE Birimi

Stratejik Planlama ve Proje Koordinatörü

İletişim:

sedataho@hotmail.com